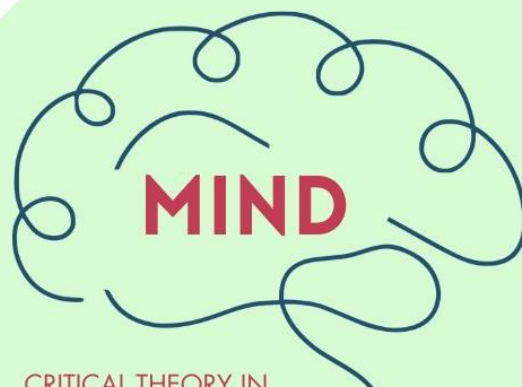

PROGRAMŲ IR DOKUMENTŲ ANALIZĖS ATASKAITA

Kritinis mąstymas neformaliajame suaugusiųjų švietime

CRITICAL THEORY IN
ADULT EDUCATION PRACTICE:
EMPOWERMENT FOR CRITICAL ACTIONS

Finansuojama Europos Sąjungos lėšomis. Šis kūrinys atspindi tik autoriaus nuomonę, todėl Nacionalinė agentūra ir Europos Komisija negali būti laikomos atsakingomis už jame pateiktą informaciją.

Šis intelektualinis produktas (IO2) sukurtas ir parengtas, įgyvendinant projektą „MIND – Kritinė teorija suaugusiųjų švietimo praktikoje: Įkvėpimas veikti kritiškai“.

Dėkojame už vertingą indėlį partneriams

Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija, LT
Latvijas Pieaugušo izglitības apvienība, LV
Asociatia Egomundi, RO
Pučko otvoreno učilište Libar, HR

Autoriai

Koordinatoriai: Arūnas Bėkšta, Vilija Lukošūnienė
Tyrėjai: Arūnas Bėkšta, Vilija Lukošūnienė, Ingrida Muraškova, Georgiana Pascu, Sarmite Pilate, Ivana Rosandic, Elena Stancu

Redaktorius

Jurgita Balaišienė (Šiuolaikinių didaktikų centras, LT)

Logotipą ir maketą sukūrė projekto partneris Ustanova za obrazovanje odraslih Dante, HR

© „Erasmus+“ projektas „MIND – Kritinė teorija suaugusiųjų švietimo praktikoje: Įkvėpimas veikti kritiškai“.

Šis darbas licencijuojamas pagal Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 tarptautinę licenciją. Norėdami peržiūrėti šią licenciją, apsilankykite svetainėje <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/> arba rašykite adresu Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

Turinys

Išvadas	4
I. Tarptautiniai dokumentai	5
1.1. Kritinis mąstymas ir dezinformacija	5
1.2. Kritinis mąstymas ir aktyvus pilietiškumas	5
1.3. Kritinis mąstymas, įgūdžiai bei kompetencijos	6
1.4. Kritinio mąstymo kompetencijų sistema, sudaryta remiantis ES rekomendacijomis dėl pagrindinių visą gyvenimą trunkančio mokymosi kompetencijų aprašymais.....	7
II. Nacionaliniai teisės aktai ir politikos dokumentai.....	8
2.1. Nacionaliniai teisės aktai	8
2.2. Politiniai dokumentai.....	9
Kroatija.....	9
Latvija.....	9
Lietuva	10
Rumunija	11
III. Programos ir projektai	13
3.1. Kritiniam mąstymui skirti ES projektai.....	13
3.2. Kritinio mąstymo mokymo programos.....	15
3.3. Kritinio mąstymo projektų ir mokymo programų temos	16
Išvados	19
Priedai. Mokymo programos, susijusios su kritinio mąstymo ugdymu.....	20
1 priedas. Mokymo programos – Kroatija	21
2 priedas. Mokymo programos – Latvija	26
3 priedas. Mokymo programos – Lietuva	31
4 priedas. Mokymo programos – Rumunija	42

Įvadas

Kiekvienos partnerių šalies suaugusiųjų švietimo dokumentų ir esamų programų bei praktikos analizė apibendrina, kiek kritiniam mąstymui (toliau – KM) skiriama dėmesio dokumentuose ir parodo, į ką reikėtų atsižvelgti kuriant praktines KM mokymo priemones.

Suaugusiųjų švietimo programų ir dokumentų analizės ataskaitą sudaro 3 skyriai:

I. Tarptautiniai dokumentai, II. Nacionaliniai teisės aktai, III. Mokymo programos ir projektai.

Tarptautinių dokumentų analizėje apžvelgiama, koks požiūris į KM vyrauja Europos ir pasaulio švietimo politikoje, kokia KM ugdymo svarba visuomenėje ir koks suaugusiųjų švietimo vaidmuo.

Nacionalinės teisės aktų analizė parodo, kiek svarbos KM suteikia nacionalinio lygmens politikai ir kaip KM idėjos paverčiamos veiksmais.

Programų ir projektų analizė suteikia konkrečios informacijos ir idėjų, kaip sukurti universalų neformaliojo švietimo suaugusiųjų KM plėtros modelį.

I. Tarptautiniai dokumentai

1.1. Kritinis mąstymas ir dezinformacija

ES dokumentuose kritinis mąstymas pripažįstamas kaip pagrindinė priemonė kovai su dezinformacija, kuri laikoma didele grėsme visuomenei.

2022 m. Sustiprintas dezinformacijos praktikos kodeksas¹ atkreipia dėmesį į tai, kad „*didelis iššūkis Europai yra plataus masto dezinformacija, įskaitant klaidinančią ar atvirą melagingą informaciją, poveikį piliečiams*“ ir kad „*mūsų atvira demokratinė visuomenė priklauso nuo viešų diskusijų, leidžiančių gerai informuotiems piliečiams išreikšti savo valią per laisvus ir sąžiningus politinius procesus*“.

Kita vertus, visuose kovos su dezinformacija veiksmuose turi būti visiškai gerbiamos pagrindinės teisės – šalys turėtų nepamiršti pagrindinės teisės į saviraiškos bei informacijos laisvę ir privatumą bei į subtilią pusiausvyrą tarp pagrindinių teisių apsaugos ir teisėto turinio sklaidos.

1.2. Kritinis mąstymas ir aktyvus pilietiškumas

ES Tarybos 2016 m. gegužės 30 d. išvadose dėl Medijų raštingumo ir KM ugdymo per švietimą ir mokymą² teigiama, kad KM yra pagrindinė kompetencija ugdant medijų raštingumą ir aktyvų dalyvavimą pilietiniame gyvenime:

- Medijų raštingumas, t. y., gebėjimas naudotis žiniasklaidos priemonėmis – tai techniniai, kognityviniai, socialiniai, pilietiniai ir kūrybiniai gebėjimai, kurie sudaro galimybę naudotis tiek tradicinių, tiek naujų rūšių žiniasklaidos priemonėmis, jas kritiškai vertinti ir per jas bendrauti. Medijų raštingumo svarba nuolat didėja. Tai glaudžiai susiję su aktyviu dalyvavimu demokratiname gyvenime, pilietiškumu ir gebėjimu kritiškai mąstant priimti savarankiškus sprendimus, juos kritiškai vertinti. Visa tai gali sustiprinti jaunimo atsparumą ekstremizmui bei dezinformacijai.
- Medijų raštingumas yra susijęs su raštingumu ir komunikaciniais įgūdžiais apskritai. Jis taip pat apima kitus bendruosius gebėjimus, visų pirma socialinius ir pilietinius, kurie aiškiai susiję su KM, užtikrinant, kad žmonės galėtų vertinti įvairovę ir gerbti kitų žmonių nuomones bei vertybes. Jis taip pat apima kultūrinį sąmoningumą, pasireiškiantį gebėjimu išreikšti savo nuomonę, nepažeidžiant kitų žmonių nuomonių ir gerbiant jų kultūrinį savitumą.

¹ European Commission (2022). *The 2022 code of practice on disinformation*. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/2022-strengthened-code-practice-disinformation>

² Council of the EU (2016). *Council conclusions on developing media literacy and critical thinking through education and training*. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/05/30/eycs-conclusions-developing-media-literacy/>

Kalbant apie suaugusiųjų švietimą, dokumente valstybės narės raginamos:

- Atsižvelgiant į mokymosi visą gyvenimą perspektyvą, siekti gerinti visų amžiaus grupių besimokančiųjų skaitmeninių įgūdžių lygį, kuris yra svarbi sąlyga jų gebėjimo aktyviai dalyvauti mūsų šiuolaikinių visuomenių demokratiname gyvenime, stiprinimui, taip pat jų galimybių įsidarbinti didinimui.
- Skatinti socialiniu požiūriu saugią mokymosi aplinką, tiek internete, tiek realiame gyvenime, kurioje būtų galima atvirai svarstyti prieštarigus klausimus, išsaugoti žodžio laisvę ir įgalinti pedagogus inicijuoti ir vesti tokias diskusijas.

2022 m. Pasaulinėje suaugusiųjų mokymosi ir švietimo ataskaitoje (GRALE 5) UNESCO Mokymosi visą gyvenimą institutas¹ daugiausia dėmesio skiria pilietiškumo ugdymui.

GRALE 5 ataskaitoje teigiama, kad pilietiškumo ugdymas gali būti laikomas natūraliu „pilietinio ugdymo“ tęsiniu: konkrečiai skatinant pilietinių teisių ir pareigų išmanymą ir kritinį supratimą, pilietinių, socialinių dorybių, ekonominių ir politinių dorybių ugdymą ir gebėjimą dalyvauti transformuojančiame dialoge, derybose ir sąveikoje.

Ataskaitoje pripažįstama suaugusiųjų švietimo vaidmens pilietiškumo ugdyme svarba ir kviečiama didinti suaugusiųjų švietėjų profesionalumą bei švietimo kokybę:

Pedagogų profesionalumo didinimas ir jų rengimas yra neatsiejamai susijęs su švietimo kokybe. <...> Pagrindinis ugdytojo vaidmuo – būti vedliu ir pagalbiniu, skatinančiu besimokančiųjų kritinį tyrinėjimą ir palaikančiu žinių, įgūdžių, vertybių ir nuostatų, skatinančių teigiamus asmeninius ir socialinius pokyčius, ugdymą. Suaugusiųjų švietėjai atlieka labai svarbų vaidmenį kuriant saugią, įtraukią ir veiksmingą pilietiškumo ugdymo aplinką, todėl turėtų būti atitinkamai plėtojamas jų profesionalumas, ypač atsižvelgiant į marginalizuotų ir nepalankioje padėtyje esančių grupių įtraukimą.

1.3. Kritinis mąstymas, įgūdžiai bei kompetencijos

2020 m. Europos įgūdžių darbotvarkės tvariam konkurencingumui, socialiniam teisingumui ir atsparumui užtikrinti² 6 dalyje „Įgūdžiai, palaikantys dvigubo (skaitmeninio ir tvarumo) perėjimo procesą“ pabrėžiama, kad „be techninių įgūdžių darbo rinkai vis labiau reikia horizontaliųjų įgūdžių, tokių kaip bendradarbiavimas, kritinis mąstymas ir kūrybiškas problemų sprendimas. <...>. Nors mokyklos turi atlikti savo vaidmenį, šie įgūdžiai dažnai vystomi ne mokantis formaliai, bet darbe ir visą gyvenimą.“

¹ UNESCO (2022). *5th global report on adult learning and education: citizenship education: empowering adults for change (GRALE)*. <https://www.uil.unesco.org/en/adult-education/global-report-grale>

² European Commission (2020). *European skills agenda for sustainable competitiveness, social fairness and resilience*.

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=9723&furtherNews=yes#navItem-1>

2019 m. Europos Komisijos rekomendacija dėl bendrųjų visą gyvenimą trunkančio mokymosi kompetencijų¹ atkreipia dėmesį, kad bendrosios kompetencijos ugdomos visą gyvenimą, mokantis formaliai, neformaliai ir savaiminio mokymosi būdu įvairiose aplinkose, įskaitant šeimą, mokyklą, darbo vietą, kaimynystę ir kitas bendruomenes.

Svarbu, kad tokie įgūdžiai kaip KM, problemų sprendimas, darbas komandoje, bendravimas, kūrybiškumas, derybos, analitiniai ir tarpkultūriniai įgūdžiai yra įtraukti į pagrindinių kompetencijų sąrašą.

Aštuonios pagrindinės kompetencijos:

- raštingumo kompetencija;
- daugiakalbystės kompetencija;
- matematinė kompetencija ir kompetencija gamtos mokslų, technologijų ir inžinerijos srityse;
- skaitmeninė kompetencija;
- asmeninė, socialinė ir mokymosi mokyti kompetencija;
- pilietiškumo kompetencija;
- verslumo kompetencija;
- kultūrinio sąmoningumo ir raiškos kompetencija.

1.4. Kritinio mąstymo kompetencijų sistema, sudaryta remiantis ES rekomendacijomis dėl pagrindinių visą gyvenimą trunkančio mokymosi kompetencijų aprašymais

Visos aštuonios kompetencijos apima KM subkompetencijas. Jas apjungus galima sudaryti bendrąją KM kompetencijų sistemą:

- Gebėjimas vertinti informaciją ir dirbti su ja. Asmenys turėtų kritiškai vertinti informacijos ir duomenų, pateiktų skaitmeninėmis priemonėmis, pagrįstumą, patikimumą ir poveikį bei žinoti teisinius ir etinius principus, susijusius su skaitmeninėmis technologijomis.
- Sąmoningas ir kritiškas, tačiau žingeidus, atviras ir perspektyvus požiūris į skaitmeninių technologijų evoliuciją.
- Kritiškas pagrindinių nacionalinės, Europos ir pasaulio istorijos įvykių supratimas.
- Pagrindinių sąvokų ir reiškinių, susijusių su asmenimis, grupėmis, darbo organizacijomis, visuomene, ekonomika ir kultūra, išmanymas.

¹ European Commission (2019). *Key competences for lifelong learning*. Publications Office.
<https://data.europa.eu/doi/10.2766/569540>

- Integruoti problemų sprendimo įgūdžiai, taip pat įgūdžiai pateikti argumentus ir konstruktyviai dalyvauti bendruomenės veikloje, taip pat priimant sprendimus visais lygmenimis – vietos, nacionaliniu, Europos ir tarptautiniu.
- Gebėjimas imtis veiksmų atsiradus galimybėms ir remiantis idėjomis, ir paversti jas kitiems svarbiomis vertybėmis.
- Iniciatyvumas, atkaklumas bei gebėjimas bendradarbiauti planuojant ir įgyvendinant kultūrinę, socialinę ar finansinę vertę turinčius projektus.

II. Nacionaliniai teisės aktai ir politikos dokumentai

Hipotezė dėl KM nuostatų vietos švietimo teisės aktuose buvo ta, kad KM gali būti paminėtas tuose skyriuose, kuriuose aprašomi ugdymo tikslai ir principai. Kitas informacijos šaltinis – strateginiai politikos dokumentai, kuriuose galbūt galėtų būti išreikšta KM ir pilietinės visuomenės plėtros būtinybė.

Deja, valstybės ir vietos savivaldos institucijos nemato piliečių KM gebėjimų, kaip svarbios pilietinės visuomenės plėtros įrankio, svarbos. KM yra labai svarbus analizuojant procesus pačioje visuomenėje: *„Pilietiškumo kompetencija – tai piliečių gebėjimas atsakingai veikti ir visapusiškai dalyvauti pilietiniame bei socialiniame gyvenime, remiantis socialinių, ekonominių, teisinių ir politinių sampratų bei struktūrų, pasaulinių pokyčių ir tvarumo supratimu.“*¹

2.1. Nacionaliniai teisės aktai

Latvijos ir Lietuvos nacionalinės teisės aktai dėl švietimo ar suaugusiųjų švietimo nemini KM nei kaip švietimo tikslo, nei kaip ugdymo principo.

Kroatijoje KM nurodytas Kroatijos kvalifikacijų sąrangos įstatyme².

Nors Rumunijoje KM yra vadinamas esmine kompetencija įvairiose nacionalinėse strategijose ir buvo įtraukta į ikiuniversitetinio švietimo įstatymą, nacionaliniuose suaugusiųjų švietimo teisės aktuose KM apskritai nebuvo paminėtas. Ikiuniversitetinio švietimo įstatyme KM minimas kaip nacionalinės mokymo programos dalis³.

¹ European Commission (2019). *Key competences for lifelong learning*. Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2766/569540>

² *Zakon o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru*. (2021). <https://www.zakon.hr/z/566/Zakon-o-Hrvatskom-kvalifikacijskom-okviru>

³ *Legea învățământului preuniversitar nr. 198/2023*. (2023). Monitorul Oficial, Partea I nr. 613. <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocumentAfis/271896>

2.2. Politiniai dokumentai

Kroatija

Suaugusiųjų švietimo politikos dokumentuose KM neminimas.

Latvija

1. Politikos planavimo dokumentuose KM pasirodo tik paskutiniu laikotarpiu (2021–2027). Anksčiau KM nuostatos atsirasdavo tik kultūros ir žiniasklaidos politikos gairėse.
2. Nors Švietimo plėtros gairėse 2021–2027 KM buvo iškeltas kaip būtinas įgūdis kiekvienam, konteksto analizė rodo, kad KM minimas tik programoje „Mokykla 2030“. Švietimo plėtros gairėse 2021–2027 suaugusiųjų mokymui įvardintuose uždaviniuose KM nėra minimas. Kalbant apie suaugusiųjų švietimą, paminėti 2 bendrieji uždaviniai: kokybiška ir prieinama suaugusiųjų švietimo pasiūla ir darnios suaugusiųjų švietimo sistemos plėtra.
3. Ankstesnio laikotarpio dokumentuose KM aktualumas akcentuojamas visuomenės vertybinių orientacijų ir asmeninio kūrybiškumo kontekste. Pastarojo laikotarpio dokumentuose vyrauja supratimas apie KM kaip įrankį stiprinantį saugumą, didinantį atsparumą netikroms naujienoms ir propagandai.
4. Sektorinės politikos aspektu KM akcentuojamas kultūros politikos dokumentuose, Skaitmeninės transformacijos gairėse bei Vaikų, jaunimo ir šeimos raidos gairėse. Nors pastaruoju metu išaugo suaugusiųjų mokymo, galinčio patenkinti darbo rinkos poreikius, paklausa, KM kaip būtinas kvalifikuoto ir konkurencingo darbuotojo įgūdis, užimtumo ir ekonominės plėtros dokumentuose neminimas.
5. Kalbant apie profesijas, KM poreikis akcentuojamas žiniasklaidos specialistams, kultūros tyrinėtojams ir IKT sektoriaus specialistams.

Lietuva

1. Pagrindinis politikos dokumentas, patvirtintas 2023 m., yra Valstybės pažangos strategija „Lietuvos ateities vizija „Lietuva 2050“¹. Joje rašoma, kad *„ypač svarbus visapusis ugdymas, suprantamas ne tik kaip akademinės žinios, bet ir kaip kritinis mąstymas, kūrybiškumas, bendradarbiavimo ir kiti socialiniai emociniai įgūdžiai, reikalingi ateičiai, taip pat atsparumas ir gebėjimas pasirūpinti savimi ir kitais, kuriems reikia pagalbos“*. Dokumente nenurodomos jokios amžiaus grupės, tačiau iš konteksto galima suprasti, kad pagrindinis dėmesys skiriamas formaliajam švietimui: *„Integruota ir atvira švietimo sistema tarnauja žmogui: suteikia laisvam žmogui reikiamų akademinių, kultūrinių, pilietinių ir socialinių žinių, puoselėja emocines ir politines kompetencijas, finansinius, žiniasklaidos, sveikatos ir aplinkosaugos raštingumo įgūdžius, ugdo savarankišką, atsakingą ir bendradarbiaujančią asmenybę.“*
2. 2021 m. Politinių partijų susitarime dėl Lietuvos švietimo politikos (2021–2030) KM nėra minimas².
3. Aiškiau KM aptariamas Lietuvos kultūros politikos strategijoje, patvirtintoje LR Vyriausybės 2019 m.³. Tai atsispindi trečiajame tikslė: *„Formuoti savo tapatybę, kuriančios visuomenės kritinį mąstymą ir pilietiškumą“*, kurio siekti padėtų du uždaviniai:
 - 3.1. Uždavinys: Stiprinti gyventojų ir institucijų pilietinį aktyvumą ir žinias bei atsparumą informacinėms grėsmėms.
 - 3.2. Uždavinys: Stiprinti visuomenės kritinį mąstymą profesionaliai vertinant kultūros reiškinius.
4. LR aštuonioliktosios Vyriausybės programoje (2020 m.)⁴ KM laikomas svarbia priemone apsaugoti nuo informacinių grėsmių ir stiprinti nacionalinį saugumą.
5. KM politikų dažniausiai vertinamas kaip svarbi priemonė stiprinant gyventojų atsparumą išorinėms informacinėms grėsmėms.
6. Strateginių ir politinių dokumentų autoriai KM laiko svarbiu jaunajai kartai ir pamiršta suaugusiusius, kurie yra didžioji piliečių ir rinkėjų dalis. Vieninteliu svarbiu dalyku politikai laiko išorinę dezinformacijos grėsmę.

¹ LR Seimas (2023). *Valstybės pažangos strategija „Lietuvos ateities vizija „Lietuva 2050“*. https://e-seimas.lrs.lt/rs/lasupplement/TAP/27b16cb09db311ee8172b53a675305ab/eccb0b91db6bd6da459055933d350bfff/format/ISO_PDF/

² *Susitarimas dėl Lietuvos švietimo politikos (2021–2030)*. (2021). <https://smsm.lrv.lt/media/viesa/saugykla/2024/1/OdR2qpvHyHyo.pdf>

³ *Lietuvos kultūros politikos strategija, 2019 m. birželio 26. Nr. 665*. (2019). <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/4bafb6019d4d11e9aab6d8dd69c6da66?jfwid=57lm4zwfo>

⁴ *Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos vyriausybės programa, 2020 m. gruodžio 11 d., Nr. XIV-72*. (2020). <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/973c87403bc311eb8c97e01ffe050e1c>

Rumunija

1. Nacionalinėje Rumunijos darnaus vystymosi strategijoje 2030¹ teigiama, kad KM yra tvaraus vystymosi tikslų dalis, garantuojant kokybišką švietimą ir skatinant mokymosi galimybes visą gyvenimą kiekvienam: *švietimas turėtų būti traktuojamas kaip procesas, kuris ruošia jaunąsias kartas ateities iššūkiams ir vyksta įvairiose situacijose ir visą gyvenimą, skatinant naujoves, konstruktyvų kritinį mąstymą, smalsumą, elgesį ir emancipaciją.*
2. Nacionalinė suaugusiųjų švietimo strategija² KM apibūdina kaip specifinę veiksmų kryptį horizontaliems gebėjimams ugdyti: *be techninių gebėjimų, darbo rinkai reikia vis daugiau ir daugiau horizontalių gebėjimų, tokių kaip bendradarbiavimas, kritinis mąstymas ir kūrybiškas problemų sprendimas bei jų patvirtinimas ir pripažinimas naudojant mikrosertifikavimą, kurie gali palengvinti suaugusiųjų mobilumą ir tęstinį mokymąsi.*
3. Nacionalinės suaugusiųjų tęstinio mokymo strategijos 2024–2030 m. projektas³ (šiuo metu pateiktas visuomenės diskusijoms) laiko KM suaugusiųjų švietimo vertybių sistemos dalimi: *Asmens laisvė ir autonomija: strategijoje pabrėžiama asmens laisvės ir asmeninės autonomijos svarba, įskaitant tapatybę ir narystę bendruomenėje, saugumą, moralines ir materialines vertybes bei santykius su valdžios institucijomis ir paslaugų teikėjais. Šios vertybės suteikia galimybę gauti tinkamą darbą, ilgalaikio įsidarbinimo saugumą, kritinį mąstymą ir aktyvų dalyvavimą socialiniame ir ekonominiame dialoge, kurį palengvina naujosios technologijos, atliepančios strateginius įsipareigojimus gerinti pažintinius ir skaitmeninius įgūdžius.*
4. Nacionaliniame pirminio išsilavinimo ir nuolatinio profesinio tobulėjimo įgyvendinimo plane⁴ KM laikomas viena iš priemonių, didinančių profesinio ir techninio mokymo patrauklumą: *kuriant patrauklias pirminio profesinio mokymo programas, būtina įtraukti tarpsektorinių gebėjimų ugdymą. Šie gebėjimai yra būtini sėkmingam mokymuisi, karjeros pokyčiams ir asmeniniam tobulėjimui. Kompetencijos ir verslumas, skaitmeniniai įgūdžiai, kritinis mąstymas ir karjeros valdymo gebėjimai tampa esminiais šiandienos dinamiškoje ir konkurencingoje socialinėje ir ekonominėje aplinkoje.*

¹ *Strategia națională pentru dezvoltarea durabilă a României 2030.* (2020).

<https://www.edu.ro/sites/default/files/Strategia-nationala-pentru-dezvoltarea-durabila-a-Rom%C3%A2niei-2030.pdf>

² *Strategia națională pentru formarea adulților 2023–2027.* (2023).

https://www.mmuncii.ro/j33/images/Documente/MMSS/Transparenta_decizionala/20230907_hg-snf-a-23_27-anexa1-strategie.pdf

³ *Strategia națională pentru educația continuă a adulților 2024–2030.* (2024).

<https://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocumentAfis/283017>

⁴ *Planul național de implementare a educației inițiale și a dezvoltării profesionale continue.* (2023).

https://www.edu.ro/sites/default/files/_fi%C8%99iere/Cooperare-Internationala/2023/Romania_PNI-VET_RO.pdf

5. Rumunijos švietimo skaitmeninimo strategijoje 2021–2027 m.¹ KM laikomas skaitmeninės kompetencijos dalimi: *Skaitmeninė kompetencija apima pasitikėjimą, kritišką ir atsakingą skaitmeninių technologijų naudojimą mokantis, dirbant ir dalyvaujant visuomeninėje veikloje. Skaitmeninė kompetencija apima skaitmeninį raštingumą, bendravimą ir bendradarbiavimą, žiniasklaidos raštingumą, skaitmeninio turinio kūrimą (įskaitant programavimą), saugumą (įskaitant gerovę / komfortą internetinėje aplinkoje ir kibernetinio saugumo įgūdžius), pagarbą intelektinei nuosavybei, problemų sprendimą ir kritinį mąstymą.*
6. Nacionalinėje finansinio švietimo strategijoje 2023–2030² ypatingas dėmesys skiriamas projektinio mokymosi formai, įgalinančiai įgyti dalyvavimo įgūdžių, t. y. aktyviai įsitraukiant į veiklas, ne tik diskutuojant apie dalyvavimą. Šioje strategijoje pabrėžiama būtinybė ugdyti XXI amžiaus įgūdžius: kūrybiškumą, atsakomybę, KM, bendravimą ir bendradarbiavimą, gebėjimą prisitaikyti.

¹ *Strategia pentru digitalizarea educației în România 2021–2027.* (2021).

<https://www.edu.ro/sites/default/files/SMART.Edu%20-%20document%20consultare.pdf>

² *Strategia națională de educație financiară 2023–2030.* (2023).

https://www.edu.ro/sites/default/files/SNEF_proiect_2023.pdf

III. Programos ir projektai

3.1. Kritiniam mąstymui skirti ES projektai

1. ES projektų įgyvendintojai. ES projektus KM srityje įgyvendina įvairių institucijų ir organizacijų konsorciškai: suaugusiųjų švietimo centrai, aukštosios mokyklos, NVO, privačios įmonės, valstybinis švietimo sektorius. Informacijos šaltinis yra platforma <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/projects>. Rasta 14 projektų (2017–2023 m.), skirtų KM temai. Visus projektus finansavo „Erasmus+“ programa.

Pagrindinė projektų idėja – jaunimo, suaugusiųjų ir senjorų KM gebėjimų ugdymas. Projektų koncepcijose pabrėžiama, kad KM yra priemonė, skirta sustiprinti suaugusiųjų informuotumą apie socialinius ir politinius procesus ir supažindinti juos su savo, kaip piliečių, teisėmis. Daugumoje projektų KM yra mokymosi objektas. Keliuose projektuose KM naudojamas kaip priemonė gerinti įgūdžius kitose srityse, pvz., mokantis kalbų, stiprinant skaitmeninius gebėjimus, mokantis priimti politinius sprendimus.

2. ES projektų tikslai. Projektams būdinga didelė tikslų įvairovė. Sąlygiškai juos galima suskirstyti į bendruosius ir specifinius.

2.1. Bendrieji tikslai:

- Stiprinti gebėjimą veikti XXI amžiuje; stiprinti atitiktį tarp organizacijos reikalavimų ir asmenų kompetencijų; geriau suvokti aplinkinio pasaulio procesus.
- Gauti pagrindinių žinių apie Europoje skleidžiamos melagingos informacijos mechanizmus ir pasekmes.
- Didinti informuotumą ir pagrindines žinias apie netikras naujienas, dezinformaciją bei apie priemones joms aptikti.
- Pristatyti žaidimus ir viktorinas, kaip mokymosi formas, padedančias ugdyti bendrąsias kompetencijas.

2.2. Specifiniai tikslai:

2.2.1 Suaugusiųjų švietėjams:

- Suteikti naujus mokymo įrankius, įgalinti bendruomenes ir suteikti joms praktinių įgūdžių.
- Parengti mokymo programas ir medžiagas, siekiant kokybiškų skaitmeninio raštingumo programų įgyvendinimo dirbant su tėvais ir seneliais.
- Plėtoti informacinių priemonių raštingumo įgūdžius ir efektyvų jų panaudojimą (ypač dirbančių su nepalankioje padėtyje esančiais besimokančiais).

2.2.2 suaugusiems besimokantiems:

- Parengti 55+ asmenis senėjimo procesui (funkcinis raštingumas).
- Parengti metodikas ir medžiagą, kurias tėvai ir seneliai galėtų naudoti su savo vaikais ir anūkais namuose.

- Plėtoti mokymosi būdus, kurie padėtų besimokantiems įgyti aktyvaus dalyvavimo įgūdžių, stiprintų jų supratimą apie socialinius ir politinius procesus bei supažindintų su jų pilietinėmis teisėmis.
- Padėti atpažinti, nustatyti ir valdyti internetinės informacijos keliamą riziką.
- Gerinti ir plėsti kokybiškas mokymosi galimybes žemesnės kvalifikacijos asmenims, patekusiems į darbo rinką.
- Didinti suaugusiųjų (ypač nepalankioje padėtyje esančių) besimokančiųjų skaitmeninio ir informacinio raštingumo įgūdžius.

2.2.3 mokymosi priemonių kūrimui:

- Sukurti interaktyvią internetinę platformą, kuri palaikytų kūrybiškumo ir KM gebėjimų ugdymąsi.
- Sukurti KM e-mokymosi platformą, pagrįstą Europos šalyse atliktų apklausų rezultatais, kuri taptų veiksminga KM įgūdžių ugdymo priemone.

3. Metodinis modelis / ugdymo programa. Metodinis modelis buvo rastas tik viename projekte¹. Mokymo programa buvo rasta keturiuose projektuose². Kiti aštuoni projektai nepateikia nei metodinio modelio, nei mokymo programų.

4. Metodai. Projektuose naudojami įvairūs metodai. Metodų rinkiniai pateikiami kaip vienas iš projekto rezultatų, dažniausiai kaip metodinis vadovas. Projektuose taikomi metodai: diskusijos, darbas grupėse, refleksijos, ledlaužiai, viktorinos, įvairi skaitmeninė veikla. Vadovuose aprašomi ir metodai, ir konkrečios užduotys.

5. Trukmė. Projektuose sukurtų mokymo programų trukmė įvairi: nuo 6 iki 20 valandų.

6. Mokymų forma. Mokymo formos projektuose: kontaktinis mokymasis, mišrus mokymasis, skaitmeninės priemonės, žaidimų platformos ir mokymasis naudojant viktorinas.

7. Naudos gavėjas (tikslinė grupė). Daugeliu atvejų naudos gavėjas nenurodomas: nėra aiškus amžius, lytis, profesija, užimtumo statusas. Iš turimos informacijos galima daryti išvadą, kad daugumoje projektų pirminė tikslinė grupė yra mokytojai, instruktoriai, socialiniai darbuotojai, konsultantai. Kita tikslinė grupė yra suaugusieji, jauni suaugusieji (kai kuriais atvejais, turintys sunkumų, esantys nepalankioje situacijoje), senjorai ir (arba) bendruomenės.

¹ APRICOT. https://apricot4parents.org/wp-content/uploads/2022/01/Apricot-IO2-EN_final.pdf

² Boomerang. <https://www.boomerang-project.org/mooc-boomerang?lang=en>

CONCRIT. https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/22fbfb83-e576-40bb-8864-78c0f200d621/CONCRIT_Handbook.pdf

Needs of Critical Thinking. https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/31f5b356-9d28-4b5e-8160-ad8f9d5b153b/CAT_guidelines_for_educators_EN.pdf

No Alternative Facts. https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/14bd76a7-a63c-423a-b353-5fe8aed17548/No_Alternative_Facts_Training_Programme_for_Adult_Educators.pdf

3.2. Kritinio mąstymo mokymo programos

Partnerių teikiamų mokymo programų pavyzdžius rasite priede „Mokymo programos, susijusios su KM ugdymui“. Pateikiame bendrą apžvalgą.

1. **Mokymo programų teikėjai.** KM programas teikia privačios konsultacinės įmonės, viešasis sektorius (dažniausiai švietimo) ir NVO. Informacijos šaltinis – programų reklama internete. Programos yra skirtingos struktūros, dažnai labai trumpos ir, išskyrus kelias išimtis, jose neaprašoma metodika. Programos yra trijų tipų: 1) programos, kuriose KM yra mokymo dalykas; 2) programos, kuriose KM yra didesnės temos dalis; 3) programos, kuriose KM yra metodikos pagrindas.
2. **Mokymų programos tikslai.** Privačių organizacijų vykdomos mokymo programos yra skirtos asmeniniam tobulėjimui, viešojo sektoriaus organizacijų – asmeniniam tobulėjimui ir organizavimui, o NVO – asmeniniam tobulėjimui, organizacijai ir bendruomenei. KM mokoma bendrai arba sąryšyje su argumentacija, netikromis naujienomis, žiniasklaidos raštingumu, karo grėsme, sveikatos problemomis, dirbtiniu intelektu ir interneto sauga bei gamtos apsauga.
3. **Metodai.** Daugeliu atvejų mokymo metodai nėra nurodyti arba aprašyti labai abstrakčiai.
4. **Trukmė.** Programų trukmė svyruoja nuo 4 valandų iki 40 valandų. Projektuose, kuriuose KM yra visose projekto dalyse kaip filosofinis pagrindas, trukmė gali būti iki 200 valandų.
5. **Mokymų forma.** Mokymo forma: mokymasis klasėje / auditorijoje, nuotolinis mokymasis ir mišrus mokymasis. Patirtinis mokymasis realiose gyvenimo situacijose dažniausiai įgyvendinamas su tiksline grupe kontaktuojant „gyvai“. Kai kuriais atvejais, pavyzdžiui, diskusijų, mokymasis taip pat gali būti organizuojamas internetu.
6. **Naudos gavėjas (tikslinė grupė).** Daugeliu atvejų naudos gavėjas nenurodomas: nėra aiškus amžius, lytis, profesija, užimtumo statusas. Iš turimos informacijos galima daryti išvadą, kad pagrindinės tikslinės grupės yra kvalifikacinių kursų, skirtų mokinių ir (ar) studentų KM ugdyti. Taip pat dėstytojai ir vyresnio amžiaus žmonės, kurie dažniausiai dalyvauja žiniasklaidos ir informacinio raštingumo mokymuose.

3.3. Kritinio mąstymo projektų ir mokymo programų temos

Pateikiame KM temų, rastų projektuose ir mokymo programose, sąrašą. Temos išdėstytos pagal 1.4. skyriuje pateiktą kompetencijų sistemą:

Gebėjimas vertinti informaciją ir dirbti su ja. Asmenys turėtų kritiškai vertinti informacijos ir duomenų, pateiktų skaitmeninėmis priemonėmis, pagrįstumą, patikimumą ir poveikį bei žinoti teisinius ir etinius principus, susijusius su skaitmeninėmis technologijomis.

- Informacinio karo įveikimas.
- Klaidinanti informacija (melagingos informacijos tipologija, sklaidos mechanizmų poveikio ir apimtys supratimas ir kt.)
- Netikros naujienos ir dezinformacija (dezinformacijos konceptualizavimas, atpažinimo įrankiai ir metodikos ir kt.)
- Kompiuterinio raštingumo kursas: patikrinkite faktus.
- Sauga ir privatumas (saugi ir atsakinga praktika, naršymas internete).
- Įvykių numatymas, jų objektyvus vertinimas.
- Kaip atrinkti ir kritiškai įvertinti internete pateikiamą informaciją.
- Kokios yra pagrindinės saugesnio naudojimosi internetu taisyklės.

Sąmoningas ir kritiškas, tačiau smalsus, atviras ir perspektyvus požiūris į skaitmeninių technologijų evoliuciją.

- Socialinis atstumas. Virtualių socialinių erdvių (interneto, socialinių tinklų, žaidimų) privalumai ir pavojai.
- Socialinių tinklų naudojimo nauda senjorams.
- Kaip atrinkti ir kritiškai įvertinti internete pateikiamą informaciją.
- Skaitmeninių įgūdžių ugdymas ir skaitmeninių priemonių naudojimas.
- Skaitmeniniai pavojai. Skaitmeninė tapatybė. Kibernetinis saugumas, elektroninės patyčios. Sukčiavimas.
- Žiniasklaidos ir informacinis raštingumas. Bendras informacinio raštingumo supratimas ES kontekste.

Kritiškas pagrindinių nacionalinės, Europos ir pasaulio istorijos įvykių supratimas.

Programose neradome jokių temų.

Pagrindinių sąvokų ir reiškinių, susijusių su asmenimis, grupėmis, darbo organizacijomis, visuomene, ekonomika ir kultūra, išmanymas.

- KM – socialinis mąstymas. KM kaip laisvė ir atsakomybė. Kritinė sąmonė ir kritinis refleksyvumas. Moralinės dilemos šiuolaikiniame pasaulyje.
- Socialinės tikrovės suvokimo ir interpretavimo problema. Kasdienis gyvenimas ir socialinio pasaulio mitologija. Kūrybiškumas kaip socialinio pasaulio supratimas ir interpretacija.
- Sąmokslo teorija. Kaip atpažinti sąmokslo teoriją. Nepaskęsti mele ar sąmokslo teorijose.
- Internetinis radikalizmas ir ekstremizmas.
- Tarpkultūrinis supratimas ir santykiai.
- Socialinių grupių samprata. Galia, privilegija ir priespauda.
- Nešališkumas ir diskriminacija. Lygybė ir galimybių lygybė. Prietarų ir stereotipų valdymas.
- Socialinis-ekonominis pagrindas kaip svarbus veiksnys, įtakojantis kritinį mąstymą.
- KM – politinio aktyvumo variklis?

Integruoti problemų sprendimo įgūdžiai, taip pat įgūdžiai pateikti argumentus ir konstruktyviai dalyvauti bendruomenės veikloje, taip pat priimant sprendimus visais lygmenimis – vietos, nacionaliniu, Europos ir tarptautiniu.

- KM samprata. KM raida: teorija ir praktika, prielaidos ir prielaidos. KM procesas, strategijos ir metodai. Kokie veiksniai turi įtakos KM? KM metodai. KM įgūdžių lygiai. Mąstymo gebėjimų vertinimas. Kas yra kritinis mąstytojas?
- Kritinio ir bendro mąstymo klaidos. Kokie veiksniai apsunkina efektyvių sprendimų priėmimą?
- KM organizacijos veiklai tobulinti ir stiprinti.
- KM problemų sprendimui. Sprendimų priėmimo proceso transformacija naudojant koučingo ir neurologijos priemones.
- Kognityvinių paklaidų suvokimas ir valdymas.
- Gebėjimas priimti savalaikius ir labiau pagrįstus sprendimus bei jų pataisymus įvairiose gyvenimo srityse.
- Kaip priimti efektyvesnius sprendimus. Kada reikia taikyti KM?
- Sprendimų priėmimo procesas: dvi mąstymo sistemos, turinčios įtakos sprendimams. Greitas ir lėtas mąstymas (D. Kahneman¹). Intuicija ir automatiniu mąstymu pagrįsti sprendimai ir jų įtaka rezultatams.
- Situacijos ir konteksto supratimo svarba priimant sprendimus.

¹ Kahneman, D. (2016). *Mąstymas, greitas ir lėtas*. Eugrimas.

- Požiūrių ir prielaidų įtaka priimamų sprendimų kokybei. Prielaidų „spąstai“. Kaip dažnai prielaidas traktuojame kaip faktus?
- Kaip neapsigauti.

Gebėjimas veikti pagal galimybes ir idėjas bei kūrybiškai jas paversti vertybėmis kitiems.

- Konkrečių medijų raštingumo ir skaitmeninio pasakojimo poreikių nustatymas įvairiose aplinkose. Skaitmeninis pasakojimas pilietiniame ugdyme.
- Šeši kritinio mąstymo klausimai bet kokiai situacijai.
- Esminiai bendravimo elementai.
- KM plėtojimas bendradarbiaujant (aš ir kiti; aš ir grupė; mes esame grupė).
- Verslumo ir KM įgūdžiai mokantis anglų kalbos.
- Žaidimų platforma ir mokymasis taikant viktorinų metodą.

Iniciatyvumas ir atkaklumas bei gebėjimas bendradarbiauti planuojant ir įgyvendinant kultūrinę, socialinę ar finansinę vertę turinčius projektus.

- KM organizacijos veiklai tobulinti ir stiprinti.
- Praktinė veikla taikant KM ugdymo schemą, strategijas ir metodus organizacijoje. Patirties analizė ir aptarimas.
- KM plėtojimas bendradarbiaujant (aš ir kiti; aš ir grupė; mes esame grupė).
- Advokacija. Agitacijos kampanijos organizavimas ir vykdymas.

Išvados

1. KM yra pagrindinė kompetencija, sąlygojanti informacinį raštingumą ir dalyvavimą pilietiniame gyvenime.
2. Valstybės ir vietos savivaldos institucijos nemato piliečių KM, kaip esminės pilietinės visuomenės plėtros įrankio, svarbos.
3. Tokie įgūdžiai kaip KM, problemų sprendimas, darbas komandoje, bendravimas, kūrybiškumas, analitiniai ir tarpkultūriniai įgūdžiai yra įvardijami kaip visų pagrindinių kompetencijų dalys. Šie įgūdžiai peržengia formalaus mokymosi ribas ir yra ugdomi visą gyvenimą – tiek asmeninėje, tiek profesinėje veikloje.
4. Projektų ir mokymo programų analizė parodė, kad yra daug įvairių temų, kurios gali būti išdėstytos pagal bendrąją KM kompetencijų sistemą:
 - Gebėjimas vertinti informaciją ir dirbti su ja.
 - Reflektyvus ir kritiškas požiūris į skaitmeninių technologijų raidą.
 - Kritiškas pagrindinių nacionalinės, Europos ir pasaulio istorijos įvykių supratimas.
 - Pagrindinių sąvokų ir reiškinių, susijusių su asmenimis, grupėmis, darbo organizacijomis, visuomene, ekonomika ir kultūra, išmanymas.
 - Integruoti problemų sprendimo ir sprendimų priėmimo įgūdžiai.
 - Gebėjimas pasinaudoti galimybėmis ir idėjomis ir kūrybiškai jas paversti vertybėmis kitiems.
 - Iniciatyvumas ir atkaklumas bei gebėjimas bendradarbiauti, siekiant planuoti ir valdyti projektus, turinčius kultūrinės, socialinės ar finansinės vertę.
5. Šalyse partnerėse yra programų ir projektų, kuriais siekiama ugdyti KM gebėjimus, tačiau jie yra epizodiniai, nenuoseklūs ir trumpalaikiai.
6. Pagrindinės KM programų ir projektų tikslinės grupės yra kvalifikacinių kursų dalyviai (mokiniai, studentai, dėstytojai ir vyresnio amžiaus žmonės).

PRIEDAI

Mokymo programos, susijusios su kritinio mąstymo ugdymu

1 priedas. Mokymo programos – Kroatija

Programos / metodikos / praktikos pavadinimas

Kritinis mąstymas

☒ KMU yra pagrindinis programos / metodikos / praktikos / metodo tikslas ☐ KMU yra sudėtinė programos / metodikos / praktikos dalis	Autorius (asmuo ir (arba) institucija) Splito universitetas, Humanitarinių ir socialinių mokslų fakultetas
Programos / metodikos / praktikos / metodo, kurio dalis yra KM, pavadinimas	Laisvai pasirenkamas kursas studentams
Tikslai 1. Apžvelgti KM raidą nuo seniausių laikų iki šių dienų. 2. Mokyti studentus savarankiškai vesti KM seminarus, kad jie galėtų įtraukti įvairias KMU strategijas į mokymosi procesą.	
Uždaviniai 1. Išsiaiškinti, kas yra KM ir kokia buvo sampratos istorinė raida. 2. Palyginti šiuolaikines KM teorijas ir praktiką. 3. Analizuoti KM mokomąją medžiagą ir kokybiškai ją pritaikyti mokymo procese. 4. Gebėti vesti KM seminarus. 5. Adaptuoti esamą mokomąją medžiagą KM mokymui. 6. Gebėti vesti struktūruotą argumentuotą dialogą. 7. Ugdyti supratimą apie būtinybę mokytis mąstyti. 8. Suvokti KM ir kūrybinio mąstymo ryšį bei skirtumus.	
Temos • Kritinis mąstymas. • Daugiaplanis mąstymas. • Struktūrinis dialogas. • Mokymasis mąstyti.	
Metodai –	
Trukmė (val.)	30
Mokymo būdas	☒ kontaktinis, ☐ nuotolinis, ☐ mišrusis, ☐ hibridinis, ☐ nenurodyta
Sektorius	☐ privatusis, ☐ viešasis, ☐ NVO, ☒ nenurodyta
Naudos gavėjas	☐ asmuo, ☐ šeima, ☐ organizacija, ☐ bendruomenė, ☐ visuomenė, ☒ nenurodyta, ☐ kita
Naudos pobūdis	☐ ekonominis, ☐ socialinis, ☐ saugumas, ☐ ekologija, ☐ kultūra, ☐ asmenybės ugdymas, ☒ nenurodyta, ☐ kita
Profesija	☐ vadovas, ☐ socialinis darbuotojas, ☐ treneris, ☐ mokytojas, ☐ konsultantas, ☒ nenurodyta, ☐ kita
Įdarbinimo statusas	☐ dirbantis, ☐ bedarbis, ☐ pensininkas, ☒ nenurodyta
Amžius	☐ 18–34 m., ☐ 35–54 m., ☐ 55–64 m., ☐ 65+ m., ☒ nenurodyta
Informacijos šaltinis	<i>Kritičko mišljenje</i> . Filozofski fakultet u Splitu. https://www.ffst.unist.hr/en/course/crithi#

Programos / metodikos / praktikos pavadinimas

Kritinio mąstymo ugdymas

☒ KMU yra pagrindinis programos / metodikos / praktikos / metodo tikslas ☐ KMU yra sudėtinė programos / metodikos / praktikos dalis	Autorius (asmuo ir (arba) institucija) Božidaro Adžijos biblioteka
Programos / metodikos / praktikos / metodo, kurio dalis yra KM pavadinimas	Publikacijos ir seminarai
Tikslai Ugdyti kritinį mąstymą.	
Uždaviniai 1. Publikuoti straipsnius, siekiant atkreipti dėmesį į tai, kaip svarbu kelti klausimus ir apmąstyti, ar mūsų naudojama informacija yra tikrai pagrįsta. 2. Siekti, kad žmonės suvoktų būtinybę kvestionuoti informaciją, o ne tik nekritiškai priimti tai, kas jiems siūloma.	
Temos • Kas yra kritinis mąstymas. • Kritinio mąstymo ugdymas. • Apie žinias ir tai, kas nėra žinios. • Kognityviniai iškraipymai. • Melas. • Netikros naujienos. • Ar „naujienos“ mus formuoja?	• Sąmokslo teorijos. • Klasikinis ugdymas ir kritinis mąstymas. • Ar žinios yra prekė? • Ar žinios taip pat galia? • Švietimo poveikis visuomenei. • Švietimas geresnei visuomenei. • Dirbtinis intelektas. • Dirbtinis intelektas: asmens duomenų apsauga.
Metodai –	
Trukmė (val.)	–
Mokymo būdas	☒ kontaktinis, ☒ nuotolinis, ☐ mišrusis, ☐ hibridinis, ☐ nenurodyta
Sektorius	☐ privatusis, ☒ viešasis, ☐ NVO, ☐ nenurodyta
Naudos gavėjas	☒ asmuo, ☐ šeima, ☐ organizacija, ☐ bendruomenė, ☐ visuomenė, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Naudos pobūdis	☐ ekonominis, ☒ socialinis, ☒ saugumas, ☐ ekologija, ☐ kultūra, ☒ asmenybės vystymasis, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Profesija	☐ vadovas, ☐ socialinis darbuotojas, ☐ treneris, ☐ mokytojas, ☐ konsultantas, ☒ nenurodyta, ☐ kita
Įdarbinimo statusas	☐ dirbantis, ☐ bedarbis, ☐ pensininkas, ☒ nenurodyta
Amžius	☐ 18–34 m., ☐ 35–54 m., ☐ 55–64 m., ☐ 65+ m., ☒ nenurodyta.
Informacijos šaltinis	<i>Razvoj kritičkog mišljenja.</i> Knjižnice grada Zagreba. https://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-bozidara-adzije/programi/razvoj-kritickog-misljenja/58654

Programos / metodikos / praktikos pavadinimas

Kritinis mąstymas: Taika, meilė ir rokenrolas

☒ KMU yra pagrindinis programos / metodikos / praktikos / metodo tikslas ☐ KMU yra sudėtinė programos / metodikos / praktikos dalis	Autorius (asmuo ir (arba) institucija) Iva Buchberger
Programos / metodikos / praktikos / metodo, kurio dalis yra KM, pavadinimas	Vadovas pedagogams
Tikslai Vadovas „Kritinis mąstymas: Taika, meilė ir rokenrolas“ skirtas pedagogams, siekiantiems ugdyti savo pačių KM kompetenciją ir KM mokymo kompetenciją: pradinių ir vidurinių mokyklų mokytojams, aukštųjų mokyklų dėstytojams, suaugusiųjų švietimo srities specialistams ir kt. Vadovu gali naudotis ir tie, kurie neužsiima pedagogine veikla, bet nori ugdyti ir stiprinti savo KM kompetenciją tiek asmeniniame, tiek profesiniame gyvenime.	
Uždaviniai –	
Temos • Kritinio mąstymo gebėjimai. • Retoriniai klausimai. • Demokratinė mokymo atmosfera.	
Metodai –	
Trukmė (val.)	–
Mokymo būdas	☐ kontaktinis, ☐ nuotolinis, ☐ mišrusis, ☐ hibridinis, ☒ nenurodyta
Sektorius:	☐ privatusis sektorius, ☐ viešasis sektorius, ☐ NVO, ☒ nenurodyta
Naudos gavėjas	☐ asmuo, ☐ šeima, ☐ organizacija, ☐ bendruomenė, ☐ visuomenė, ☒ nenurodyta, ☐ kita
Naudos pobūdis	☐ ekonominis, ☐ socialinis, ☐ saugumas, ☐ ekologija, ☐ kultūra, ☐ asmenybės vystymasis, ☒ nenurodyta, ☐ kita
Profesija	☐ vadovas, ☐ socialinis darbuotojas, ☐ treneris, ☒ mokytojas, ☐ konsultantas, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Įdarbinimo statusas	☐ dirbantis, ☐ bedarbis, ☐ pensininkas, ☒ nenurodyta
Amžius	☐ 18–34 m., ☐ 35–54 m., ☐ 55–64 m., ☐ 65+ m., ☒ nenurodyta
Informacijos šaltinis	Buchberger, I. (2023). <i>Critical thinking: peace, love & rock and roll: A handbook for teachers</i> . Rijeka: Faculty of Humanities and Social Sciences in Rijeka, Association for the development of higher education "Universitas". https://izdavastvo.ffri.hr/wp-content/uploads/2023/04/Buchberger-Kriti%C4%8Dko-mi%C5%A1ljenje-HRV-e-izdanje.pdf

Programos / metodikos / praktikos pavadinimas

Kaip mokyti kritinio mąstymo?

☒ KMU yra pagrindinis programos / metodikos / praktikos / metodo tikslas ☐ KMU yra sudėtinė programos / metodikos / praktikos dalis	Autorius (asmuo ir (arba) institucija) Iva Buchberger
Programos / metodikos / praktikos / metodo, kurio dalis yra KM, pavadinimas	Mokytojų ir auklėtojų mokymo kompetencijų ugdymo ir stiprinimo vadovas
Tikslas Šis vadovas, skirtas mokytojams, siekiant jiems pateikti gaires, kaip ugdyti mokinių kritinio mąstymo kompetenciją, t. y., kaip mokyti kritinio mąstymo.	
Uždaviniai –	
Temos 1. Kritinio mąstymo ugdymas: • KM kompetencija ir mokymosi rezultatai, orientuoti į KMU. • Mokymas kaip informacijos perdavimas ir KMU. 2. Kritinio mąstymo ugdymo aspektai, pasitelkiant pavyzdžius: • Kritiškas požiūris į mokymo turinį. • Aktyvūs mokymo metodai ir darbo formos. • Aktyvaus vertinimo metodai. • Kritiniai veiksmai. • Demokratiška mokymo aplinka. 3. Nuo kritinio mąstymo mokymo iki darbinės veiklos pasaulio.	
Metodai –	
Trukmė (val.)	–
Mokymo būdas	☐ kontaktinis, ☐ nuotolinis, ☐ mišrusis, ☐ hibridinis, ☒ nenurodyta
Sektorius	☐ privatusis sektorius, ☐ viešasis sektorius, ☐ NVO, ☒ nenurodyta
Naudos gavėjas	☐ asmuo, ☐ šeima, ☐ organizacija, ☐ bendruomenė, ☐ visuomenė, ☒ nenurodyta, ☐ kita
Naudos pobūdis	☐ ekonominis, ☐ socialinis, ☐ saugumas, ☐ ekologija, ☐ kultūra, ☐ asmenybės vystymasis, ☒ nenurodyta, ☐ kita
Profesija	☐ vadovas, ☐ socialinis darbuotojas, ☐ treneris, ☒ mokytojas, ☐ konsultantas, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Įdarbinimo statusas	☐ dirbantis, ☐ bedarbis, ☐ pensininkas, ☐ nenurodyta
Amžius	☐ 18–34 m., ☐ 35–54 m., ☐ 55–64 m., ☐ 65+ m., ☒ nenurodyta
Informacijos šaltinis	Buchberger, I. (2020). <i>Kako poučavati za kritičko mišljenje? Priručnik za razvoj i jačanje kompetencija poučavanja nastavnika i edukatora</i> . https://www.efri.uniri.hr/upload/Centar%20za%20karijere%202022/Buchberger-Kako_pou%C4%8Davati_za_kriti%C4%8Dko_mi%C5%A1ljenje-Priru%C4%8Dnik_(2020).pdf

Programos / metodikos / praktikos pavadinimas

Kritinis mąstymas ir rašymas

☒ KM yra pagrindinis programos / metodikos / praktikos / metodo tikslas ☐ KMU yra sudėtinė programos / metodikos / praktikos dalis	Autorius (asmuo ir (arba) institucija) Prof. Helena Zečar Lajtman, Murai kūrybiškumo ugdymo centas
Programos / metodikos / praktikos / metodo, kurio dalis yra KM, pavadinimas	Seminaras
Tikslas Lavinti kritinio mąstymo ir rašymo įgūdžius. Kūrybinis ir kritinis mąstymas yra įgūdis, kuris žmogų daro aktyvų, tolerantišką, empatišką ir leidžia priimti apgalvotus bei pagrįstus sprendimus. Būtent gebėjimas mąstyti skatina kokybišką problemų sprendimą, nes žmogus kritiškai vertina situaciją ir mąsto apie problemą taip, kad atsiribotų nuo potencialiai turimų išankstinių nuostatų.	
Uždaviniai –	
Temos • Kas yra KM? • KM ir švietimas. • Logika – KM pagrindas. • Argumentacija. • Argumentavimo klaidos. • Kritiškas klausymasis ir skaitymas. • KM ir žiniasklaida.	
Metodai –	
Trukmė (val.)	–
Mokymo būdas	☒ kontaktinis, ☐ nuotolinis, ☐ mišrusis, ☐ hibridinis, ☐ nenurodyta
Sektorius	☐ privatusis sektorius, ☐ viešasis sektorius, ☐ NVO, ☒ nenurodyta
Naudos gavėjas	☐ asmuo, ☐ šeima, ☐ organizacija, ☐ bendruomenė, ☐ visuomenė, ☒ nenurodyta, ☐ kita
Naudos pobūdis	☐ ekonominis, ☐ socialinis, ☐ saugumas, ☐ ekologija, ☐ kultūra, ☐ asmenybės vystymasis, ☒ nenurodyta, ☐ kita
Profesija	☐ vadovas, ☐ socialinis darbuotojas, ☐ treneris, ☐ mokytojas, ☐ konsultantas, ☒ nenurodyta, ☐ kita
Įdarbinimo statusas	☐ dirbantis, ☐ bedarbis, ☐ pensininkas, ☒ nenurodyta
Amžius	☐ 18–34 m., ☐ 35–54 m., ☐ 55–64 m., ☐ 65+ m., ☒ nenurodyta
Informacijos šaltinis	<i>Otvorene prijave za ciklus edukacija: kritičko razmišljanje i pisanje.</i> (2021). Murai. https://pdccck.hr/murai/kriticko-razmisljanje-i-pisanje/

2 priedas. Mokymo programos – Latvija

Programos / metodikos / praktikas pavadinimas

Anglų kalbos kursai

☐ KM yra pagrindinis programos / metodikos / praktikos / metodo tikslas ☒ KMU yra sudėtinė programos / metodikos / praktikos dalis	Autorius (asmuo ir (arba) institucija): UAB „Mensarius“
Programos / metodikos / praktikos / metodo, kurio dalis yra KM, pavadinimas	Anglų kalbos kursuose KM yra įtrauktas kaip metodas
Tikslai Ugdyti KM kaip integruotą įgūdį mokantis anglų kalbos.	
Uždaviniai Kritiškai vertinti įvairias gyvenimo situacijas	
Temo • Asmenybė. • Lėktuve. • Viešbutyje. • Parduotuvėje. • Gatvėje. • Restorane.	
Metodai Diskusijos įvairiomis temomis.	
Trukmė (val.)	–
Mokymo būdas	☒ kontaktinis, ☐ nuotolinis, ☐ mišrusis, ☐ hibridinis, ☐ nenurodyta
Sektorius	☒ privatusis sektorius, ☐ viešasis sektorius, ☐ NVO, ☐ nenurodyta
Naudos gavėjas	☒ asmuo, ☐ šeima, ☐ organizacija, ☐ bendruomenė, ☐ visuomenė, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Naudos pobūdis	☐ ekonominis, ☐ socialinis, ☐ saugumas, ☐ ekologija, ☐ kultūra, ☒ asmenybės ugdymas, ☐ švietimas, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Profesija	☐ vadovas, ☐ socialinis darbuotojas, ☐ treneris, ☐ mokytojas, ☐ konsultantas, ☒ nenurodyta, ☐ kita
Įdarbinimo statusas	☐ dirbantis, ☐ bedarbis, ☐ pensininkas, ☒ nenurodyta
Amžius	☐ 18–34 m., ☐ 35–54 m., ☐ 55–64 m., ☐ 65+ m., ☒ nenurodyta
Informacijos šaltinis	Nacionālā izglītības iespēju datubāze (NIID.LV). https://www.niid.lv/niid_search/program/24414?qy=&ct=&tg=&level_1=14&subject_2=225

Programas / metodikos / praktikas pavadinimas

Viešojo kalbėjimo ir verslo komunikacijos mokymai

☐ KM yra pagrindinis programos / metodikos / praktikos / metodo tikslas ☒ KMU yra sudėtinė programos / metodikos / praktikos dalis	Autorius (asmuo ir (arba) institucija) Žiemgalos regiono kompetencijų ugdymo centras
Programos / metodikos / praktikos / metodo, kurio dalis yra KM, pavadinimas	Viešojo kalbėjimo ir verslo komunikacijos mokymuose KM traktuojamas kaip metodas
Tikslai Ugdyti KM kaip integruotą įgūdį mokantis derybų.	
Uždaviniai 1. Išmokyti pateikti argumentus 2. Išmokyti kuo geriau įtikinti ir įkvėpti žmones.	
Temos • Kaip lengvai ir suprantamai perteikti idėją. • Kaip gauti ir išlaikyti dėmesį. Balsas. • Neverbalinis bendravimas. • Kinematografijos triukai interneto aplinkoje. • Argumentacija.	
Metodai Interaktyvios paskaitos; viešojo kalbėjimo mokymai; analizė.	
Trukmė (val.)	8
Mokymo būdas	☒ kontaktinis, ☐ nuotolinis, ☐ mišrusis, ☐ hibridinis, ☐ nenurodyta
Sektorius	☐ privatusis sektorius, ☒ viešasis sektorius, ☐ NVO, ☐ nenurodyta
Naudos gavėjas	☒ asmuo, ☐ šeima, ☒ organizacija, ☐ bendruomenė, ☐ visuomenė, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Naudos pobūdis	☐ ekonominis, ☐ socialinis, ☐ saugumas, ☐ ekologija, ☐ kultūra, ☒ asmenybės ugdymas, ☐ švietimas, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Profesija	☒ vadovas, ☐ socialinis darbuotojas, ☐ treneris, ☐ mokytojas, ☐ konsultantas, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Įdarbinimo statusas	☒ dirbantis, ☐ bedarbis, ☐ pensininkas, ☐ nenurodyta
Amžius	☐ 18–34 m., ☐ 35–54 m., ☐ 55–64 m., ☐ 65+ m., ☒ nenurodyta
Informacijos šaltinis	<i>Publiskā runa un lietišķās komunikācijas treniņš.</i> zrkac.lv https://zrkac.lv/index.php?view=kursi_review&id=821

Programas / metodikos / praktikas pavadinimas**Kompetencijomis grindžiamas požiūris į žmogiškųjų išteklių valdymą.
Profesinis pokalbis**

☐ KM yra pagrindinis programos / metodikos / praktikos / metodo tikslas ☒ KMU yra sudėtinė programos / metodikos / praktikos dalis	Autorius (asmuo ir (arba) institucija) Mokymo ir konsultavimo įmonė TRIVIUMS
Programos / metodikos / praktikos / metodo, kurio dalis yra KM pavadinimas	Mokymuose KM įtrauktas kaip asmens vertinimo metodas
Tikslas Suteikti dalyviams praktinių žinių apie kompetencijomis grindžiamo požiūrio taikymą žmogiškųjų išteklių valdyme.	
Uždaviniai –	
Temos • Kompetencijų pobūdis. Kas tai yra? • Veiksmingas kompetencijų modelis. • Kompetencijomis grindžiamas požiūris organizacijoje. • Kompetencijų vertinimas. • Profesinis pokalbis.	
Metodai Pavyzdžiais pagrįstos paskaitos; diskusijos; praktinių priemonių demonstravimas.	
Trukmė (val.)	6
Mokymo būdas	☒ kontaktinis, ☐ nuotolinis, ☐ mišrusis, ☐ hibridinis, ☐ nenurodyta
Sektorius	☐ privatusis sektorius, ☒ viešasis sektorius, ☐ NVO, ☐ nenurodyta
Naudos gavėjas	☒ asmuo, ☐ šeima, ☒ organizacija, ☐ bendruomenė, ☐ visuomenė, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Naudos pobūdis	☐ ekonominis, ☐ socialinis, ☐ saugumas, ☐ ekologija, ☐ kultūra, ☒ asmenybės ugdymas, ☐ švietimas, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Profesija	☒ vadovas, ☐ socialinis darbuotojas, ☐ treneris, ☐ mokytojas, ☐ konsultantas, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Įdarbinimo statusas	☒ dirbantis, ☐ bedarbis, ☐ pensininkas, ☐ nenurodyta
Amžius:	☐ 18–34 m., ☐ 35–54 m., ☐ 55–64 m., ☐ 65+ m., ☒ nenurodyta
Informacijos šaltinis	<i>Kompetenču pieeja personāla vadībā. Kompetenču intervija.</i> TRIVIUMS. https://www.triviums.lv/kursi/kompetencu-novertesana

Programas / metodikas / praktikas pavadinimas

Žiemgalos reģiona vyresnīo amžiaus vartotojū kritinīo māstymo skatinīmas

☐ KM yra pagrindinis programos / metodikos / praktikos / metodo tikslas ☒ KMU yra sudėtinė programos / metodikos / praktikos dalis	Autorius (asmuo ir (arba) institucija) Žiemgalos reģiono kompetencijū ugdymo centras
Programos / metodikos / praktikos / metodo, kurio dalis yra KM, pavadinimas	Mokymuose KM traktuojamas kaip apsauga nuo sukčiavimo ir kibernetinių atakų
Tikslai Stiprinti vyresnīo amžiaus vartotojū KM, didinti medijū (žiniasklaidos priemoniū naudojimo) raštingumą ir ginti vartotojū interesus.	
Uždaviniai Supažindinti senjorus su galimomis sukčiavimo grėsmėmis, kad jie galėtų apsaugoti save ir savo artimuosius.	
Temos • Medijū raštingumas. • Netikros naujienos. • Sukčiavimo atvejai. • Galimos sukčių grėsmės ir apraiškos, jų aptikimas ir savės bei kitų apsauga.	
Metodai Praktiniai individualūs ir grupiniai užsiėmimai.	
Trukmė (val.)	–
Mokymo būdas	☒ kontaktinis, ☐ nuotolinis, ☐ mišrusis, ☐ hibridinis, ☐ nenurodyta
Sektorius	☐ privatusis sektorius, ☐ viešasis sektorius, ☒ NVO, ☐ nenurodyta
Naudos gavėjas	☒ asmuo, ☐ šeima, ☐ organizacija, ☒ bendruomenė, ☒ visuomenė, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Naudos pobūdis	☐ ekonominis, ☐ socialinis, ☐ saugumas, ☐ ekologija, ☐ kultūra, ☒ asmenybės ugdymas, ☐ švietimas, ☐ nenurodyta, ☒ kita: savo interesų gynimas
Profesija	☐ vadovas, ☐ socialinis darbuotojas, ☐ treneris, ☐ mokytojas, ☐ konsultantas, ☐ nenurodyta, ☒ kita: senjorai
Įdarbinimo statusas	☐ dirbantis, ☐ bedarbis, ☐ pensininkas, ☒ nenurodyta
Amžius	☐ 18–34 m., ☐ 35–54 m., ☒ 55–64 m., ☒ 65+ m., ☐ nenurodyta
Informacijos šaltinis	<i>Senioru patėrėtāju kritiskās domāšanas veicināšana Zemgales reģionā.</i> Zemgales NVO Centra. https://zemgalei.lv/lv/projektu-programma/

Programas / metodikos / praktikas pavadinimas

Kritinis mąstymas ir argumentavimas

☐ KM yra pagrindinis programos / metodikos / praktikos / metodo tikslas	Autorius (asmuo ir (arba) institucija) Mokymo ir konsultavimo įmonė „TRIVIUMS“
☒ KMU yra sudėtinė programos / metodikos / praktikos dalis	
Programos / metodikos / praktikos / metodo, kurio dalis yra KM, pavadinimas	Mokymuose „Kritinis mąstymas ir argumentavimas“ KM yra mokymo dalykas
Tikslas Suteikti praktinių žinių apie pagrindinius KM principus argumentuojant.	
Uždaviniai Ugdyti įgūdžius, kurie leistų:	
1. modeliuoti gerus argumentus, atpažinti argumentacijos trūkumus, logiškai ir struktūriškai išdėstyti argumentų pagrindimą ir rasti argumentams reikalingus įrodymus; 2. patikrinti įrodymų šaltinius ir patikimumą, atpažinti skirtingus įrodymų tipus, įvertinti įrodymų kokybę ir svarbą priimant sprendimus; 3. atpažinti logines klaidas kitų žmonių samprotavimuose ir vengti loginių klaidų; 4. konstruktyviai paneigti kitų argumentus ir kritiškai įvertinti savo samprotavimus.	
Temos	
• Argumentacijos kokybė. • Efektyvūs ir patikimi įrodymai. • Loginės klaidos. • Argumentacijos kritika.	
Metodai Paskaitos; praktiniai užsiėmimai su viešo kalbėjimo elementais; nuomonių ir argumentavimo pavyzdžių vertinimas, diskusijos, debatai.	
Trukmė (val.)	6
Mokymo būdas	☒ kontaktinis, ☐ nuotolinis, ☐ mišrusis, ☐ hibridinis, ☐ nenurodyta
Sektorius	☐ privatusis sektorius, ☐ viešasis sektorius, ☐ NVO, ☒ nenurodyta
Naudos gavėjas	☒ asmuo, ☐ šeima, ☐ organizacija, ☒ bendruomenė, ☒ visuomenė, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Naudos pobūdis	☒ ekonominis, ☒ socialinis, ☒ saugumas, ☐ ekologija, ☐ kultūra, ☒ asmenybės ugdymas, ☐ švietimas, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Profesija	☒ vadovas, ☐ socialinis darbuotojas, ☐ treneris, ☐ mokytojas, ☐ konsultantas, ☐ nenurodyta, ☒ kita: bet kokios profesijos asmuo
Įdarbinimo statusas	☐ dirbantis, ☐ bedarbis, ☐ pensininkas, ☒ nenurodyta
Amžius	☐ 18–34 m., ☐ 35–54 m., ☒ 55–64 m., ☐ 65+ m., ☒ nenurodyta
Informacijos šaltinis	<i>Kritiskā domāšana un argumentācija</i> . TRIVIUMS. https://www.triviums.lv/kursi/kritiska-domasana-un-argumentacija

3 priedas. Mokymo programos – Lietuva

Programos / metodikos / praktikos pavadinimas

Kaip ugdyti kritinį mąstymą?

☒ KM yra pagrindinis programos / metodikos / praktikos / metodo tikslas ☐ KMU yra sudėtinė programos / metodikos / praktikos dalis	Autorius (asmuo ir (arba) institucija) Juris Belte
Programos / metodikos / praktikos / metodo, kurio dalis yra KM, pavadinimas	Seminaras
Tikslas Teisingai įvertinti kitų žmonių pasisakymus, apginti savo poziciją ir priimti veiksmingesnius sprendimus.	
Uždaviniai 1. Suvokti, kas yra „informacinis karas“ ir kaip jame kovoti. 2. Suprasti ir suvokti savo ir kitų mąstymo ypatumus. 3. Gebėti laiku priimti labiau pagrįstus sprendimus ir pakeitimus įvairiose gyvenimo srityse. 4. Nepasinerinti į melą ar sąmokslų teorijas. 5. Patirti mažiau nerimo, nes galėsite objektyviau vertinti ir numatyti įvykius.	
Temos • Kas yra ir kas nėra KM? KM samprata. • Kada reikėtų taikyti KM? • Dažniausiai pasitaikančios mąstymo klaidos. • KM strategijos ir metodai. • Kaip priimti veiksmingesnius sprendimus.	
Metodai Klausimų kėlimas ir uždavimas (stebint tiesioginę transliaciją; užsiėmimų pabaigoje), praktinių užduočių atlikimas.	
Trukmė (val.)	4,5
Mokymo būdas	☐ kontaktinis, ☒ nuotolinis, ☐ mišrusis, ☐ hibridinis, ☐ nenurodyta
Sektorius	☐ privatusis sektorius, ☐ viešasis sektorius, ☐ NVO, ☒ nenurodyta
Naudos gavėjas	☒ asmuo, ☐ šeima, ☐ organizacija, ☐ bendruomenė, ☐ visuomenė, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Naudos pobūdis	☐ ekonominė, ☐ socialinė, ☐ sauga, ☐ ekologija, ☐ kultūra, ☐ švietimas, ☒ asmenybės ugdymas, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Profesija	☐ vadovas, ☐ socialinis darbuotojas, ☐ treneris, ☐ mokytojas, ☐ konsultantas, ☒ nenurodyta, ☐ kita
Įdarbinimo statusas	☐ dirbantis, ☐ bedarbiai, ☐ pensininkai, ☒ nenurodyta
Amžius	☐ 18–34 m., ☐ 35–54 m., ☐ 55–64 m., ☐ 65+ m., ☒ nenurodyta
Informacijos šaltinis	<i>Kaip išvystyti savo kritinį mąstymą? (2023). Kaip išvystyti savo kritinį mąstymą? tickets.paysera.com</i>

Programos / metodikos / praktikos pavadinimas
Suaugusiųjų pilietinis meninis ugdymas, kaip kūrybinio rašymo ir kritinio mąstymo sklaidos galimybė

☐ KM yra pagrindinis programos / metodikos / praktikos / metodo tikslas ☒ KMU yra sudėtinė programos / metodikos / praktikos dalis	Autorius (asmuo ir institucija) doc. dr. Liutauras Degėsys, Šiaulių švietimo kompetencijų centras
Programos / metodikos / praktikos / metodo, kurio dalis yra KM, pavadinimas:	40 valandų programa „Kompetencijomis grįstas ugdymas“
Tikslai –	
Uždaviniai –	
Temos • Skaitymas ir rašymas kaip teksto supratimas ir interpretacija. • Skaitymo ir rašymo strategijos. • Ekspresija ir eksperimentas menininko ir piliečio kūryboje bei gyvenime. • Analoginio mąstymo perspektyvos rašymo ir skaitymo procesuose. • Socialinio konteksto tyrinėjimas ir analizė. • Kūryba ir etika. Kūryba kaip socialinio pasaulio supratimas ir interpretacija. • Kūrybinio mąstymo įtaka bendrosioms ir profesinėms kompetencijoms. • Socialinio pasaulio kasdienybė ir mitologija. • Estetinės distancijos problema menininko savivokoje ir saviraiškoje. • Suvokėjo (žiūrovo, skaitytojo, klausytojo) ir kūrinio išraiškos suvokimo problema. • Socialinės tikrovės suvokimo ir interpretacijos problema. • Socialinė distancija. Virtualių socialinių erdvių (interneto, socialinių tinklų, žaidimų) pranašumai ir pavojai. • Mokymosi kūrybiškumą skatinantys metodai.	
Metodai –	
Trukmė (val.)	24
Mokymo būdas	☒ kontaktinis, ☐ nuotolinis, ☐ mišrusis, ☐ hibridinis, ☐ nenurodyta
Sektorius	☐ privatusis sektorius, ☐ viešasis sektorius, ☐ NVO, ☒ nenurodyta
Naudos gavėjas	☒ asmuo, ☐ šeima, ☒ organizacija, ☒ bendruomenė, ☐ visuomenė, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Naudos pobūdis	☐ ekonominis, ☐ socialinis, ☐ saugumas, ☐ ekologija, ☐ kultūra, ☒ švietimas, ☒ asmenybės ugdymas, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Profesija	☐ vadovas, ☐ socialinis darbuotojas, ☐ treneris, ☐ mokytojas, ☐ konsultantas, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Įdarbinimo statusas	☐ dirbantis, ☐ bedarbis, ☐ pensininkas, ☒ nenurodyta
Amžius	☒ 18–34 m., ☒ 35–54 m., ☐ 55–64 m., ☒ 65+ m., ☐ nenurodyta
Informacijos šaltinis ir data	Nemokami 24 val. mokymai „suaugusiųjų pilietinis meninis ugdymas, kaip kūrybinio rašymo ir kritinio mąstymo sklaidos galimybė“. (2022). Šiaulių švietimo kompetencijų centras. https://www.svcentras.lt/2022/09/13/nemokami-24-val-mokymai-suaugusiųjų-pilietinis-meninis-ugdymas-kaip-kūrybinio-rasymo-ir-kritinio-mastymo-sklaidos-galimybe/

Programos / metodikos / praktikos pavadinimas

Kritinio mąstymo ugdymo galimybės pamokoje

☒ KM yra pagrindinis programos / metodikos / praktikos / metodo tikslas ☐ KMU yra sudėtinė programos / metodikos / praktikos dalis	Autorius (asmuo ir (arba) institucija) Dr. Daiva Penkauskienė, Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras
Programos / metodikos / praktikos / metodo, kurio dalis yra KM, pavadinimas:	Seminaras
Tikslas Tobulinti mokymų dalyvių kompetenciją ugdyti KM gebėjimus ir sudaryti sąlygas mokiniams aktyviai įsitraukti į ugdymo procesą, mokytis savarankiškumo ir įgyti bendravimo bei bendradarbiavimo įgūdžių.	
Uždaviniai –	
Temos • KM skatinimo galimybės. • Palankios KMU kūrimas. • KMU schema. • KMU strategijos.	
Metodai Paskaita, praktiniai užsiėmimai.	
Trukmė (val.)	–
Mokymo būdas	☒ kontaktinis, ☐ nuotolinis, ☐ mišrusis, ☐ hibridinis, ☐ nenurodyta
Sektorius	☐ privatusis sektorius, ☒ viešasis sektorius, ☐ NVO, ☐ nenurodyta
Naudos gavėjas	☐ asmuo, ☐ šeima, ☒ organizacija, ☐ bendruomenė, ☐ visuomenė, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Naudos pobūdis	☐ ekonominis, ☐ socialinis, ☐ saugumas, ☐ ekologija, ☒ švietimas, ☐ kultūra, ☐ asmenybės ugdymas, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Profesija	☒ vadovas, ☐ socialinis darbuotojas, ☐ treneris, ☒ mokytojas, ☐ konsultantas, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Įdarbinimo statusas	☒ dirbantis, ☐ bedarbis, ☐ pensininkas, ☐ nenurodyta
Amžius	☐ 18–34 m., ☐ 35–54 m., ☐ 55–64 m., ☐ 65+ m., ☒ nenurodyta
Informacijos šaltinis	<i>Kviečiame dalyvauti seminare „Kritinio mąstymo ugdymo galimybės pamokoje“.</i> (2017). Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras. https://www.kpmc.lt/kpmc/kvieciame-dalyvauti-seminare-kritinio-mastymo-ugdymo-galimybes-pamokoje/

Programos / metodikos / praktikos pavadinimas

Kritinio mąstymo kompetencijų plėtojimas neformaliojo ugdymo veiklose

☒ KM yra pagrindinis programos / metodikos / praktikos / metodo tikslas ☐ KMU yra sudėtinė programos / metodikos / praktikos dalis	Autorius (asmuo ir (arba) institucija) VšĮ „Šiuolaikinių didaktikų centras“
Programos / metodikos / praktikos / metodo, kurio dalis yra KM, pavadinimas	Mokymai
Tikslas Supažindinti neformaliojo ugdymo vadovus su KM samprata, svarbiausiais KMU principais ir metodais, kurie padėtų kryptingai ugdyti jaunų žmonių KM gebėjimus neformaliojo veikloje	
Uždaviniai –	
Temos • KMU: teorija ir praktika, prielaidos ir prielaidos. KM – tai savarankiškas ir nepriklausomas mąstymas (savęs pažinimas ir kritinis vertinimas). • KM – savarankiškas ir nepriklausomas mąstymas (savęs pažinimas ir kritinis vertinimas). KMU bendradarbiaujant (aš ir kiti; aš ir grupė; mes esame grupė). • KM siekiant tobulinti ir stiprinti organizacijos veiklą. • KM – socialinis mąstymas. KM – laisvė ir atsakomybė. • Praktinė veikla taikant KMU schemą, strategijas ir metodus organizacijoje. Patirties analizė ir aptarimas.	
Metodai Paskaita; patirties analizė ir aptarimas; praktinė veikla taikant KMU schemą, strategijas ir metodus organizacijoje.	
Trukmė (val.)	16
Mokymo būdas	☒ kontaktinis, ☐ nuotolinis, ☐ mišrusis, ☐ hibridinis, ☐ nenurodyta
Sektorius	☐ privatusis sektorius, ☐ viešasis sektorius, ☒ NVO, ☐ nenurodyta
Naudos gavėjas	☐ asmuo, ☐ šeima, ☒ organizacija, ☒ bendruomenė, ☐ visuomenė, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Naudos pobūdis	☐ ekonominė, ☐ socialinė, ☐ saugumo, ☐ ekologijos, ☒ švietimo, ☐ kultūra, ☐ asmenybės ugdymas, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Profesija	☒ vadovas, ☐ socialinis darbuotojas, ☒ treneris, ☐ mokytojas, ☐ konsultantas, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Įdarbinimo statusas	☐ dirbantis, ☐ bedarbis, ☐ pensininkas, ☒ nenurodyta
Amžius	☐ 18–34 m., ☐ 35–54 m., ☐ 55–64 m., ☐ 65+ m., ☒ nenurodyta
Informacijos šaltinis	Mokymai skautų vadovams apie kritinio mąstymo ugdymą. (2014). Skautai. https://www.skautai.lt/naujienos/1953-mokymai-skautu-vadovams-apie-kritinio-mastymo-ugdyma-mokymai-nukelti

Programos / metodikos / praktikos pavadinimas

Tarpkultūrinio bendravimo stereotipai

☐ KM yra pagrindinis programos / metodikos / praktikos / metodo tikslas ☒ KMU yra sudėtinė programos / metodikos / praktikos dalis	Autorius (asmuo ir (arba) institucija) UAB „Compservis“
Programos / metodikos / praktikos / metodo, kurio dalis yra KM, pavadinimas	Seminaras
Tikslas Atskleisti stereotipų ir išankstinių nuostatų reikšmę tarpkultūriniam bendravimui.	
Uždaviniai • Sužinoti, kas yra stereotipai ir prietarai. • Gilinti žinias apie stereotipų ir išankstinių nuostatų įtaką tarpkultūriniam bendravimui. • Tobulinti KM gebėjimus.	
Temos –	
Metodai –	
Trukmė (val.)	–
Mokymo būdas	☐ kontaktinis, ☐ nuotolinis, ☐ mišrusis, ☐ hibridinis, ☒ nenurodyta
Sektorius	☐ privatusis sektorius, ☐ viešasis sektorius, ☐ NVO, ☒ nenurodyta
Naudos gavėjas	☒ asmuo, ☐ šeima, ☐ organizacija, ☐ bendruomenė, ☐ visuomenė, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Naudos pobūdis	☐ ekonominė, ☐ socialinė, ☐ saugumo, ☐ ekologijos, ☐ kultūros, ☐ švietimo, ☒ asmenybės ugdymas, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Profesija	☐ vadovas, ☐ socialinis darbuotojas, ☐ treneris, ☐ mokytojas, ☐ konsultantas, ☒ nenurodyta, ☐ kita
Įdarbinimo statusas	☐ dirbantis, ☐ bedarbis, ☐ pensininkas, ☒ nenurodyta
Amžius	☐ 18–34 m., ☐ 35–54 m., ☐ 55–64 m., ☐ 65+ m., ☒ nenurodyta
Informacijos šaltinis	Tarpkultūrinio bendravimo stereotipai. (2019). Suaugusiųjų mokymosi informacinė sistema. https://www.smis.lt/index.php?r=courses/view&0=view&id=1088&course=955

Programos / metodikos / praktikos pavadinimas

Kritinio mąstymo ugdymas dalyko pamokose

☒ KM yra pagrindinis programos / metodikos / praktikos / metodo tikslas ☐ KMU yra sudėtinė programos / metodikos / praktikos dalis	Autorius (asmuo ir (arba) institucija) Rokiškio rajono savivaldybės švietimo centras
Programos / metodikos pavadinimas / praktika / metodas, kurio dalis yra KM: Tikslas –	Seminaras
Uždaviniai –	
Temos • KM ir problemų sprendimas. • KM įgūdžių lygis. • Mąstymo gebėjimų vertinimas. • KM skatinanti veikla ir užduotys.	
Metodai –	
Trukmė (val.)	40
Mokymo būdas	☒ kontaktinis, ☐ nuotolinis, ☐ mišrusis, ☐ hibridinis, ☐ nenurodyta
Sektorius	☐ privatusis sektorius, ☒ viešasis sektorius, ☐ NVO, ☐ nenurodyta
Naudos gavėjas	☐ asmuo, ☐ šeima, ☒ organizacija, ☒ bendruomenė, ☐ visuomenė, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Naudos pobūdis	☐ ekonominis, ☐ socialinis, ☐ saugumas, ☐ ekologija, ☒ švietimas, ☐ kultūra, ☒ asmenybės ugdymas, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Profesija	☒ vadovas, ☒ socialinis darbuotojas, ☒ treneris, ☒ mokytojas, ☐ konsultantas, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Įdarbinimo statusas	☐ dirbantis, ☐ bedarbis, ☐ pensininkas, ☒ nenurodyta
Amžius	☐ 18–34 m., ☐ 35–54 m., ☐ 55–64 m., ☐ 65+ m., ☒ nenurodyta
Informacijos šaltinis	AIKOS. https://www.aikos.smm.lt/tobulintis/SitePages/Noriu%20tobulintis.aspx?ss=58b3d315-77bc-48b5-af05-2e70457c90b9

Programos / metodikos / praktikos pavadinimas

Sprendimų priėmimas pasitelkiant kritinį mąstymą

☒ KM yra pagrindinis programos / metodikos / praktikos / metodo tikslas ☐ KMU yra sudėtinė programos / metodikos / praktikos dalis	Autorius (asmuo ir (arba) institucija) „Verslo žinių“ akademija
Programos / metodikos / praktikos / metodo, kurio dalis yra KM pavadinimas	Mokymai
Tikslas –	
Uždaviniai –	
Temos • Mąstymo ir sprendimų priėmimo principai. • Sprendimų priėmimo procesas: dvi mąstymo sistemos, darančios įtaką sprendimams. Greitasis ir lėtas mąstymas (D. Kahnemanas). • Intuicija ir automatinio mąstymo pagrįsti sprendimai ir jų poveikis rezultatams. • KMU ir poveikis rezultatams. • KM kliūtys. Kokie veiksniai trukdo priimti veiksmingus sprendimus? • Situacijos ir konteksto supratimo svarba priimant sprendimus. • KMU modelis RED: požiūrių atpažinimas, argumentų vertinimas ir išvadų darymas. • Nuostatų ir prielaidų atpažinimas. Sprendimų objektyvumo didinimas. • Požiūrių ir prielaidų įtaka priimamų sprendimų kokybei. • Prielaidų „spąstai“. Kaip dažnai prielaidas laikome faktais? • Nuostatų ir prielaidų atpažinimas ir neutralizavimas. • Argumentacija ir faktai. Argumentais grindžiamas bendravimas. • Argumentų atpažinimas ir jų "svorio" vertinimas darant išvadas. • Pagrįstas bendravimas, objektyvi prieiga prie informacijos. • Išvadų formavimas. Kokius klausimus turėtume užduoti prieš priimdami sprendimus?	
Metodai –	
Trukmė (val.)	–
Mokymo būdas	☐ kontaktinis, ☐ nuotolinis, ☐ mišrusis, ☐ hibridinis, ☒ nenurodyta
Sektorius	☐ privatusis sektorius, ☐ viešasis sektorius, ☐ NVO, ☒ nenurodyta
Naudos gavėjas	☐ asmuo, ☐ šeima, ☐ organizacija, ☐ bendruomenė, ☐ visuomenė, ☒ nenurodyta, ☐ kita
Naudos pobūdis	☐ ekonominis, ☐ socialinis, ☐ saugumas, ☐ ekologija, ☐ kultūra, ☐ asmenybės ugdymas, ☐ švietimas, ☒ nenurodyta, ☐ kita
Profesija	☐ vadovas, ☐ socialinis darbuotojas, ☐ treneris, ☐ mokytojas, ☐ konsultantas, ☒ nenurodyta, ☐ kita
Įdarbinimo statusas	☐ dirbantis, ☐ bedarbis, ☐ pensininkas, ☐ nenurodyta
Amžius	☐ 18–34 m., ☐ 35–54 m., ☐ 55–64 m., ☐ 65+ m., ☒ nenurodyta
Informacijos šaltinis	Verslo žinios. Akademija. https://akademija.vz.lt/mokymai/sprendimu-priemimas/programa/

Programos / metodikos / praktikos pavadinimas

Kritinio mąstymo mokymai

☒ KM yra pagrindinis programos / metodikos / praktikos / metodo tikslas ☐ KMU yra sudėtinė programos / metodikos / praktikos dalis	Autorius (asmuo ir (arba) institucija) VšĮ „Media4Change“
Programos / metodikos / praktikos / metodo, kurio dalis yra KM, pavadinimas	Mokymai
Tikslai 1. Analizuoti KM ir informacinio raštingumo svarbą. 2. Formuoti praktinius įgūdžius įveikiant manipuliacijas.	
Uždaviniai –	
Temos • Kaip išvengti interesų pinklių. • Kas nutinka, kai žurnalistas tampa interesų taikiniu. • Kaip atpažinti neapykantos kalbą ir tinkamai į ją reaguoti.	
Metodai Paskaitos; diskusijos; kūrybinės dirbtuvės.	
Trukmė (val.)	–
Mokymo būdas	☒ kontaktinis, ☐ nuotolinis, ☐ mišrusis, ☐ hibridinis, ☐ nenurodyta
Sektorius	☒ privatusis sektorius, ☐ viešasis sektorius, ☐ NVO, ☐ nenurodyta
Naudos gavėjas	☒ asmuo, ☐ šeima, ☒ organizacija, ☐ bendruomenė, ☐ visuomenė, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Naudos pobūdis	☐ ekonominis, ☒ socialinis, ☐ saugumas, ☐ ekologija, ☐ kultūra, ☒ asmenybės ugdymas, ☐ švietimas, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Profesija	☐ vadovas, ☐ socialinis darbuotojas, ☐ treneris, ☐ mokytojas, ☐ konsultantas, ☐ nenurodyta, ☒ kita: žurnalistai
Įdarbinimo statusas	☐ dirbantis, ☐ bedarbis, ☐ pensininkas, ☒ nenurodyta
Amžius	☒ 18–34 m., ☐ 35–54 m., ☐ 55–64 m., ☐ 65+ m., ☐ nenurodyta
Informacijos šaltinis ir data	„Media4Change“ kviečia į kritinio mąstymo mokymus. (2015). Media4Change. https://www.media4change.co/lt/trainingandevents/media4change-kviecia-i-kritinio-masty-mokymus/

Programos / metodikos / praktikos pavadinimas
Informacinio raštingumo mokykla

☐ KM yra pagrindinis programos / metodikos / praktikos / metodo tikslas ☒ KMU yra sudėtinė programos / metodikos / praktikos dalis	Autorius (asmuo ir (arba) institucija) Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešoji biblioteka
Programos / metodikos / praktikos / metodo, kurio dalis yra KM, pavadinimas	Mokymai
Tikslas Ugdyti bibliotekos lankytojų informacinį raštingumą.	
Uždaviniai Išmokti naudotis: • bibliotekoje esančiais informacijos ištekliais; • teikiamomis paslaugomis; • paieška bibliotekos elektroniniame kataloge (leidinių užsakymas, rezervavimas ir kt. funkcijos).	
Temos –	
Metodai –	
Trukmė (val.)	1,5
Mokymo būdas	☒ kontaktinis, ☐ nuotolinis, ☐ mišrusis, ☐ hibridinis, ☐ nenurodyta
Sektorius	☐ privatusis sektorius, ☒ viešasis sektorius, ☐ NVO, ☐ nenurodyta
Naudos gavėjas	☒ asmuo, ☐ šeima, ☐ organizacija, ☐ bendruomenė, ☐ visuomenė, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Naudos pobūdis	☐ ekonominis, ☐ socialinis, ☐ saugumas, ☐ ekologija, ☐ kultūra, ☒ asmenybės ugdymas, ☐ švietimas, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Profesija	☐ vadovas, ☐ socialinis darbuotojas, ☐ treneris, ☐ mokytojas, ☐ konsultantas, ☒ nenurodyta, ☐ kita
Įdarbinimo statusas	☐ dirbantis, ☐ bedarbis, ☐ pensininkas, ☒ nenurodyta
Amžius	☐ 18–34 m., ☐ 35–54 m., ☐ 55–64 m., ☐ 65+ m., ☒ nenurodyta
Informacijos šaltinis	<i>Informacinio raštingumo mokykla.</i> Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešoji biblioteka. https://www.amb.lt/lt/veiklos/educacijos-ekskursijos-mokymai/suaugusiųjų-educacijos/1207/?c=133/t=435

Programos / metodikos / praktikos pavadinimas

Medijų ir informacinis raštingumas

☐ KM yra pagrindinis programos / metodikos / praktikos / metodo tikslas ☒ Programa / metodika / praktika / metodas yra skirtingo mokymo tikslo dalis	Autorius (asmuo ir (arba) institucija) Klaipėdos apskrities levos Simonaitytės viešoji biblioteka
Programos / metodikos / praktikos / metodo, kurio dalis yra KM, pavadinimas	Mokymai
Tikslas Ugdyti bendruosius medijų ir informacinio raštingumo gebėjimus.	
Uždaviniai –	
Temos • Kaip naudotis kompiuteriu, planšete ar telefonu; • Susipažinti su tekstų tvarkymo programa MS Office Word. • Kaip įsirašyti informaciją į USB. • Kaip saugiai naršyti internete. • Kaip susikurti el. paštą, saugiai juo naudotis, išsiųsti el. laiškus, pridėti failus prie el. laiško (telefonu, kompiuteriu). • Kaip internetu bendrauti su artimaisiais ir draugais. • Kaip užsiregistruoti pas gydytoją internetu. • Kaip sužinoti ir skaityti aktualiausias naujienas portaluose. • Kaip pasirinkti ir kritiškai vertinti pateikiamą informaciją internete. • Kaip naudotis laisvalaikio paslaugomis. • Saugykla debesyje „Google“ diske ir jos galimybės. • Pagrindinės saugesnio interneto naudojimosi taisyklės.	
Metodai –	
Trukmė (val.)	15
Mokymo būdas	☐ kontaktinis, ☐ nuotolinis, ☐ mišrusis, ☐ hibridinis, ☒ nenurodyta
Sektorius	☐ privatusis sektorius, ☒ viešasis sektorius, ☐ NVO, ☐ nenurodyta
Naudos gavėjas	☒ asmuo, ☐ šeima, ☐ organizacija, ☐ bendruomenė, ☐ visuomenė, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Naudos pobūdis	☐ ekonominis, ☐ socialinis, ☒ saugumas, ☐ ekologija, ☐ kultūra, ☐ asmenybės ugdymas, ☐ švietimas, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Profesija	☐ vadovas, ☐ socialinis darbuotojas, ☐ treneris, ☐ mokytojas, ☐ konsultantas, ☒ nenurodyta, ☐ kita
Įdarbinimo statusas	☐ dirbantis, ☐ bedarbis, ☐ pensininkas, ☒ nenurodyta
Amžius	☒ 18–34 m., ☒ 35–54 m., ☒ 55–64 m., ☒ 65+ m., ☐ nenurodyta
Informacijos šaltinis	<i>Medijų ir informacinio raštingumo kompetencijų tobulinimas (MIRKT).</i> Klaipėdos apskrities levos Simonaitytės viešoji biblioteka. https://www.klavb.lt/paslaugos/mokymai/158#c-23/t-450

Programos / metodikos / praktikos pavadinimas

Į socialinį teisingumą orientuota pilotinė mokymo programa

☐ KM yra pagrindinis programos / metodikos / praktikos / metodo tikslas ☒ Programa / metodika / praktika / metodas yra skirtingo mokymo tikslo dalis	Autorius (asmuo ir (arba) institucija) Projektas „Socialinis teisingumas teikiant orientavimo visą gyvenimą paslaugas žemo išsilavinimo suaugusiems migrantams“ Nr. 2020-1-IT02-KA204-079842
Programos / metodikos / praktikos / metodo, kurio dalis yra KM, pavadinimas	Mokymų programa
Tikslas Pagerinti suaugusiems migrantams, turintiems žemą kvalifikaciją, skirtų konsultacijų kokybę ir veiksmingumą.	
Uždaviniai 1. Stiprinti socialinio teisingumo supratimą visą gyvenimą trunkančio profesinio orientavimo praktikoje. 2. Sukurti bendrą ir abipusiai pripažįstamą sistemą, pagal kurią būtų galima nustatyti į socialinį teisingumą orientuotas ugdytojo kompetencijas profesinio orientavimo srityje. 3. Tobulinti andragogų įgūdžius, kad jie galėtų įgyvendinti kokybišką ir veiksmingesnę profesinio orientavimo praktiką kvalifikacijos kėlimo programose. 4. Stiprinti tikslinį orientavimą, skirtą pasiekti žmones, kuriems reikia ypatingos motyvacijos, kaip teisingumo ir skatinimo aktyviai įsitraukti varomąją jėgą.	
Temos 1. Komunikacijos valdymas • Bendruomeniškumas. • Aktyvus klausymasis. • Konfliktų valdymas ir mediacija. 2. Lygybė • Nešališkumas. • Išankstinių nuostatų ir stereotipų valdymas.	3. Teisingumas • Teisingumas ir lygios galimybės. • Tarpkultūrinis supratimas ir santykiai. • Kritinis sąmoningumas ir kritinis refleksyvumas. 4. Atsakomybė už mokymosi sritį (30 valandų) • Advokacija.
Metodai Vaizdo mokymai; atvejų analizė; vaidmenų žaidimai; susitikimų organizavimas; viešųjų renginių organizavimas; etikos kodekso kūrimas ir kt.	
Trukmė (val.)	200
Mokymo būdas	☒ kontaktinis, ☐ nuotolinis, ☐ mišrusis, ☐ mišrusis, ☐ nenurodyta
Sektorius	☐ privatusis sektorius, ☐ viešasis sektorius, ☐ NVO, ☒ nenurodyta
Naudos gavėjas	☐ asmuo, ☐ šeima, ☒ organizacija, ☐ bendruomenė, ☐ visuomenė, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Naudos pobūdis	☐ ekonominis, ☒ socialinis, ☐ saugumas, ☐ ekologija, ☐ kultūra, ☐ asmenybės vystymasis, ☐ kita
Profesija	☐ vadovas, ☒ socialinis darbuotojas, ☒ treneris, ☒ mokytojas, ☒ konsultantas, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Įdarbinimo statusas	☒ dirbantis, ☐ bedarbis, ☐ pensininkas, ☐ nenurodyta
Amžius	☐ 18–34 m., ☐ 35–54 m., ☐ 55–64 m., ☐ 65+ m., ☒ nenurodyta
Informacijos šaltinis	Į socialinį teisingumą orientuota pilotinė mokymo programa. (2022). Projektas „Socialinis teisingumas teikiant orientavimo visą gyvenimą paslaugas žemo išsilavinimo suaugusiems migrantams“ (Sojust). https://sojustproject.com/files/intellectual_outputs/IO2/IO2_Pilot%20curriculum_Latvian.pdf

4 priedas. Mokymo programos – Rumunija

Programos / metodikos / praktikos pavadinimas

Kritinis mąstymas kaip gyvenimo įgūdis

☒ KM yra pagrindinis programos / metodikos / praktikos / metodo tikslas ☐ KMU yra sudėtinė programos / metodikos / praktikos dalis	Autorius (asmuo ir (arba) institucija) Talentų ugdymo sprendimai
Programos / metodikos / praktikos / metodo, kurio dalis yra KM, pavadinimas	Seminaras
Tikslas Padėti geriau suprasti, kas yra kritinis mąstymas, siekiant jį lavinti savyje ir kituose.	
Uždaviniai –	
Temos • KM sampratos (konstrukto) apibrėžimas. • Pagrindinės kritiškai mąstančiojo savybės. • KM, taip pat ir jo nebuvimo, pasekmės individams, grupėms, bendruomenėms ir visai visuomenei. • Efektyviausi būdai lavinti ir ugdyti KM. • M gebėjimai (interpretavimas, analizė, vertinimas, išvadų darymas, paaiškinimas ir savireguliacija). • KM taikymas asmeniniame gyvenime ir versle. • Atvejų tyrimai verslo ir kasdienio gyvenimo kontekstuose.	
Metodai –	
Trukmė (val.)	Trumpas formatas (įvadinis): 3 / 4 val. Ilgas formatas (su pratimais): 6 / 8 val. Išsamus formatas (rekolekcijos): 2 d. x 8 val.
Mokymo būdas	☐ kontaktinis, ☐ nuotolinis, ☐ mišrusis, ☐ hibridinis, ☒ nenurodyta
Sektorius	☒ privatusis sektorius, ☐ viešasis sektorius, ☐ NVO, ☐ nenurodyta
Naudos gavėjas	☒ asmuo, ☐ šeima, ☒ organizacija, ☐ bendruomenė, ☐ visuomenė, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Naudos pobūdis	☒ ekonominis, ☐ socialinis, ☐ saugumas, ☐ ekologija, ☐ kultūra, ☒ asmenybės vystymasis, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Profesija	☐ vadovas, ☐ socialinis darbuotojas, ☐ treneris, ☐ mokytojas, ☐ konsultantas, ☒ nenurodyta, ☐ kita
Įdarbinimo statusas	☒ dirbantis, ☐ bedarbis, ☐ pensininkas, ☐ nenurodyta
Amžius	☐ 18–34 m., ☐ 35–54 m., ☐ 55–64 m., ☐ 65+ m., ☒ nenurodyta
Informacijos šaltinis	<i>Gândirea Critică ca Deprindere de Viață</i> . Talent development solutions. https://www.talentdevelopment.ro/programe-training/gandirea-critica-ca-deprindere-de-viata

Programos / metodikos / praktikos pavadinimas
Raštingumas ir kritinis mąstymas mokymuisi

☐ KM yra pagrindinis programos / metodikos / praktikos / metodo tikslas ☒ KMU yra sudėtinė programos / metodikos / praktikos dalis	Autorius (asmuo ir (arba) institucija) Kritinio mąstymo ugdymo skaitant ir rašant asociacija
Programos / metodikos / praktikos / metodo, kurio dalis yra KM, pavadinimas	Kvalifikacijos tobulinimo programa mokytojams
Tikslas Įgalinti vidurinio ugdymo mokytojus taikyti mokymo metodą, kuris ugdo mokinių raštingumo įgūdžius (skaitymo ir rašymo) ir kritinį mąstymą.	
Uždaviniai 1. Skatinti skaitymo, rašymo, mokymosi bendradarbiaujant ir refleksijos strategijas pamokoje. 2. Lavinti mokytojų įgūdžius planuoti ir vesti pamokas, kurios prisideda prie mokinių raštingumo įgūdžių ir gebėjimo kritiškai mąstyti ugdymo. 3. Ugdyti mokytojų kompetenciją vertinti mokinių pažangą mokymosi metu ir raštingumo įgūdžių ugdymą.	
Temos • Įvadas. Pagrindinės nagrinėjamos sąvokos: skaitymo įgūdžių aprašas tiriamojoje disciplinoje, PISA testai, tiriamųjų dalykų raštingumas/skaitymas, savarankiškumas mokantis (mokymasis mokytis), kritinis mąstymas. • Pagrindinės sąvokos ir pagrindiniai metodai (metapažinimas, sąveika, įsitraukimas, ŽPR schema, kognityvinis pameistrystės modelis, veiksmų ir tyrimų procesas). • Tekstai, žodynas ir skaitymo bei rašymo strategijos. • Pamokų, kuriose ugdomas mokinių raštingumas ir KM, rengimas. • Mokymosi bendradarbiaujant strategijos raštingumo įgūdžiams ugdyti. • Formuojamasis vertinimas.	
Metodai –	
Trukmė (val.)	89
Mokymo būdas	☐ kontaktinis, ☐ nuotolinis, ☒ mišrusis, ☐ hibridinis, ☐ nenurodyta
Sektorius	☒ privatusis sektorius, ☐ viešasis sektorius, ☐ NVO, ☐ nenurodyta
Naudos gavėjas	☒ asmuo, ☐ šeima, ☐ organizacija, ☒ bendruomenė, ☒ visuomenė, ☒ nenurodyta, ☐ kita
Naudos pobūdis	☐ ekonominis, ☐ socialinis, ☐ saugumas, ☐ ekologija, ☐ kultūra, ☐ asmenybės vystymasis, ☒ nenurodyta, ☐ kita
Profesija	☐ vadovas, ☐ socialinis darbuotojas, ☐ treneris, ☒ mokytojas, ☐ konsultantas, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Įdarbinimo statusas	☐ dirbantis, ☐ bedarbis, ☐ pensininkas, ☒ nenurodyta
Amžius	☐ 18–34 m., ☐ 35–54 m., ☐ 55–64 m., ☐ 65+ m., ☒ nenurodyta
Informacijos šaltinis	Programul de formare continuă pentru cadre didactice din învățământul secundar „Literație și gândire critică pentru învățare”. Asociația LSDGC România. https://www.alsdgc.ro/oferta

Programos / metodikos / praktikos pavadinimas

Kognityvinis šališkumas

☐ KM yra pagrindinis programos / metodikos / praktikos / metodo tikslas ☒ KMU yra sudėtinė programos / metodikos / praktikos dalis	Autorius (asmuo ir (arba) institucija) Personalo tobulinimo agentūra „Exploratist“
Programos / metodikos / praktikos / metodo, kurio dalis yra KM, pavadinimas	Seminaras
Tikslas Mokyti kritinio mąstymo.	
Uždaviniai 1. Suvokti ir išmokti valdyti mąstymo šališkumus. 2. Mokyti sprendimų priėmimo, pasitelkiant koučingo ir neuromokslo įrankius. 3. Gilinti sąvokų supratimą po kiekvieno užsiėmimo. 4. Pritaikyti žinias versle, pasitelkiant pavyzdžius ir interaktyvius metodus.	
Temos • Ar mūsų protas mus sabotuoja? • Kaip mes mąstome, taip ir sprendžiame problemas. • Atmintis ir patirtis – sąjungininkai ar priešai? • Kaip mus veikia išankstiniai nusistatymai?	
Mokymosi būdai Paskaitos; pratybos; debatai; diskusijos; vaidmenų žaidimai.	
Trukmė (val.)	3 / 4 / 6
Mokymo būdas	☐ kontaktinis, ☒ nuotolinis, ☐ mišrusis, ☐ hibridinis, ☐ nenurodyta
Sektorius	☒ privatusis sektorius, ☐ viešasis sektorius, ☐ NVO, ☐ nenurodyta
Naudos gavėjas	☐ asmuo, ☐ šeima, ☐ organizacija, ☐ bendruomenė, ☐ visuomenė, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Naudos pobūdis	☐ ekonominis, ☐ socialinis, ☐ saugumas, ☐ ekologija, ☐ kultūra, ☒ asmenybės ugdymas, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Profesija	☐ vadovas, ☐ socialinis darbuotojas, ☐ treneris, ☐ mokytojas, ☐ konsultantas, ☒ nenurodyta, ☐ kita
Įdarbinimo statusas	☒ dirbantis, ☐ bedarbis, ☐ pensininkas, ☐ nenurodyta
Amžius	☐ 18–34 m., ☐ 35–54 m., ☐ 55–64 m., ☐ 65+ m., ☒ nenurodyta
Informacijos šaltinis	<i>Biasuri cognitive – Punctul forte al echipelor performante.</i> Exploratist. https://exploratist.ro/biasuri-cognitive/

Programos / metodikos / praktikos pavadinimas

Įvadas į kritinį mąstymą

☒ KM yra pagrindinis programos / metodikos / praktikos / metodo tikslas ☐ KMU yra sudėtinė programos / metodikos / praktikos dalis	Autorius (asmuo ir (arba) institucija) prof. dr. Dumitru Borțuno, Calea Victoriei fondas
Programos / metodikos / praktikos / metodo, kurio dalis yra KM, pavadinimas	Mokymai
Tikslas Mokyti kritinio mąstymo.	
Uždaviniai –	
Temos I. Įvadas: bendrosios ir mokslo žinios. 1. Bendrųjų žinių ir mokslinių žinių santykis; natūralus mąstymas ir KM. 2. Sveiko proto kritika (patirties vertė; metodologinė vertė; pažinimo objektas; kalba; sąsajos psichologija). II. Kritinis mąstymas. 1. Kas yra KM; KM apibrėžimas; KM naudingumas. 2. KM istorija. • Antika: Sokratas, Platonas ir Aristotelis; • Viduramžiai: Tomas Akviniėtis; • Renesansas: Makiavelis, Moras, Kampanella ir Francis Beikonas; • Modernybė: Dekartas, Hobsas, Lokas, Kantas, Komtas, Spenseris ir Darvinas; iliuzijų demistifikacija ir kritika: Marksas, Froidas, Vitgenšteinas ir Piažė; • Šiuolaikinės kryptys: epistemologija ir kognityvinė psichologija; KM taikymo sritys šiais laikais. 3. KM – tarpdisciplininė sritis. 4. KM šiuolaikinio švietimo kontekste. Trumpa istorija; KMU būtina sistema; KMU didaktinės strategijos; KM įgūdžiai. • KMU veiklos pavyzdžiai; • KM tyrimo įgūdžiai; stebėtinų elgesio pavyzdžių sąrašas; • Išvados: Kaip formuoti KM. III. KM taikymas: moralinis mąstymas; FRISCO: pokalbiai ir pristatymai. 1. Moralinis samprotavimas – aprašomieji ir įsakomieji moraliniai teiginiai; įsakomųjų moralinių teiginių atskyrimas nuo kitų įsakomųjų teiginių; kaip iš „yra“ gauti „turi“; aprašomosios prielaidos ir įsakomieji teiginiai. 2. FRISCO; taikymas priimant sprendimą, kuo tikėti arba ką daryti (KM dispozicijos; FRISCO argumentų kūrimas). 3. Kaip kritiškai mąstyti diskutuojant su kitais – bendri patarimai, paaiškinimų siekimas, pokalbio sentencijos.	
Metodai –	
Trukmė (val.)	10
Mokymo būdas	☐ kontaktinis, ☒ nuotolinis, ☐ mišrusis, ☐ hibridinis, ☐ nenurodyta
Sektorius	☒ privatusis sektorius, ☐ viešasis sektorius, ☐ NVO, ☐ nenurodyta
Naudos gavėjas	☒ asmuo, ☐ šeima, ☐ organizacija, ☐ bendruomenė, ☐ visuomenė, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Naudos pobūdis	☐ ekonominis, ☐ socialinis, ☐ saugumas, ☐ ekologija, ☐ kultūra,

	☒ asmenybės vystymasis, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Profesija	☐ vadovas, ☐ socialinis darbuotojas, ☐ treneris, ☐ mokytojas, ☐ konsultantas, ☒ nenurodyta, ☐ kita
Įdarbinimo statusas	☐ dirbantis, ☐ bedarbis, ☐ pensininkas, ☒ nenurodyta
Amžius	☐ 18–34 m., ☐ 35–54 m., ☐ 55–64 m., ☐ 65+ m., ☒ nenurodyta
Informacijos šaltinis	<i>Introducere în gândirea critică</i> . Fundatia Calea Victoriei. https://www.fundatiacaleavictoriei.ro/introducere-in-gandirea-critica-cu-prof-univ-dr-dumitru-bortun/

Programos / metodikos / praktikos pavadinimas

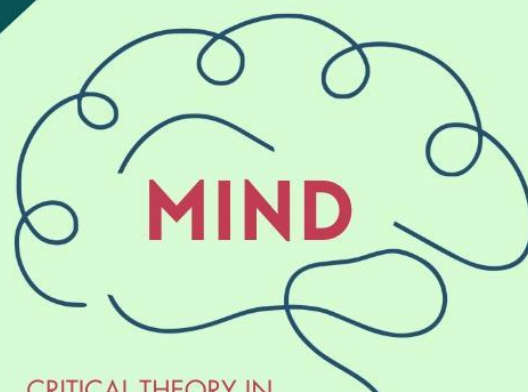
Kritinio mąstymo įgūdžiai

☒ KM yra pagrindinis programos / metodikos / praktikos / metodo tikslas ☐ KMU yra sudėtinė programos / metodikos / praktikos dalis	Autorius (asmuo ir (arba) institucija) F.P.I.P Viitor fondas
Programos / metodikos / praktikos / metodo, kurio dalis yra KM, pavadinimas	Mokymai
Tikslas Ugdyti KM, gebėjimą kūrybiškai ir savarankiškai mąstyti, priimti geresnius sprendimus, daryti pagrįstas išvadas.	
Uždaviniai 1. Apibrėžti KM. 2. Nustatyti KM ypatumus. 3. Atpažinti KM klaidas ir mokytis jų vengti. 4. Nustatyti KM sąlygojančias prielaidas. 5. Tiksliai ir išsamiai įvertinti informaciją. 6. Atskirti faktus nuo nuomonių. 7. Naudoti KM profesinėse situacijose.	
Temos –	
Metodai –	
Trukmė (val.)	–
Mokymo būdas	☐ kontaktinis, ☒ nuotolinis, ☐ mišrusis, ☐ hibridinis, ☐ nenurodyta
Sektorius	☒ privatusis sektorius, ☐ viešasis sektorius, ☐ NVO, ☐ nenurodyta
Naudos gavėjas	☒ asmuo, ☐ šeima, ☐ organizacija, ☐ bendruomenė, ☐ visuomenė, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Naudos pobūdis	☐ ekonominis, ☐ socialinis, ☐ saugumas, ☐ ekologija, ☐ kultūra, ☒ asmenybės ugdymas, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Profesija	☐ vadovas, ☐ socialinis darbuotojas, ☐ treneris, ☐ mokytojas, ☐ konsultantas, ☒ nenurodyta, ☐ kita
Įdarbinimo statusas	☐ dirbantis, ☐ bedarbis, ☐ pensininkas, ☒ nenurodyta
Amžius	☐ 18–34 m., ☐ 35–54 m., ☐ 55–64 m., ☐ 65+ m., ☒ nenurodyta
Informacijos šaltinis	<i>Abilități de gândire critică</i> . Fundația F.P.I.P-Viitor. https://www.ecalificat.ro/detalii-curs/abilitati-de-gandire-critica.html

Programos / metodikos / praktikos pavadinimas

Atidaryti žingsnis po žingsnio

☒ KM yra pagrindinis programos / metodikos / praktikos / metodo tikslas ☐ KMU yra sudėtinė programos / metodikos / praktikos dalis	Autorius (asmuo ir (arba) institucija) Rumunijos debatų, oratorystės ir retorikos asociacija
Programos / metodikos / praktikos / metodo, kurio dalis yra KM, pavadinimas	Seminaras
Tikslas Ugdyti argumentavimo, viešo kalbėjimo ir KM gebėjimus.	
Uždaviniai 1. Gebėti struktūruotai ir nuosekliai pagrįsti savo požiūrį. 2. Gebėti pristatyti savo požiūrį auditorijai. 3. Susitikti ir diskutuoti su kitų sričių specialistais.	
Temos –	
Metodai –	
Trukmė (val.)	16
Mokymo būdas	☒ kontaktinis, ☐ nuotolinis, ☐ mišrusis, ☐ hibridinis, ☐ nenurodyta
Sektorius	☒ privatusis sektorius, ☐ viešasis sektorius, ☐ NVO, ☐ nenurodyta
Naudos gavėjas	☒ asmuo, ☐ šeima, ☒ organizacija, ☐ bendruomenė, ☐ visuomenė, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Naudos pobūdis	☐ ekonominis, ☐ socialinis, ☐ saugumas, ☐ ekologija, ☐ kultūra, ☒ asmenybės vystymasis, ☐ nenurodyta, ☐ kita
Profesija	☐ vadovas, ☐ socialinis darbuotojas, ☐ treneris, ☐ mokytojas, ☐ konsultantas, ☒ nenurodyta, ☐ kita
Įdarbinimo statusas	☒ dirbantis, ☐ bedarbis, ☐ pensininkas, ☐ nenurodyta
Amžius	☐ 18–34 m., ☐ 35–54 m., ☐ 55–64 m., ☐ 65+ m., ☒ nenurodyta
Informacijos šaltinis	https://dialogon.ro/profesionisti/

CRITICAL THEORY IN
ADULT EDUCATION PRACTICE:
EMPOWERMENT FOR CRITICAL ACTIONS

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project number: 2023-1-LT01-KA220-ADU-000153426